

Predmet IT-98-32-A, Tužilac protiv Mitra Vasiljevića

Transkripcija i redaktura transkripta: Fond za humanitarno pravo, 15.decembar 2005.

Sreda, 12. septembar 2001.

Svedok VG-79

Svedok Ferid Spahić

Otvorena sednica

Optuženi je pristupio Sudu

Početak u 9.30 h

Molim ustanite. Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju zaseda. Izvolite, sedite.

SUDIJA HANT: Molim da se najavi Predmet.

sekretar: *Predmet IT-98-32-T, Tužilac protiv Mitra Vasiljevića.*

SUDIJA HANT: Gospodine Grum (Groome), mi još nismo dobili vaš odgovor vezan za napade Muslimana na Srbe?

TUŽILAC GRUM: Mi smo hteli da odgovorimo usmeno, osim ako Sud ne želi da ima pisani odgovor.

SUDIJA HANT: Pa, ako ćemo time da se pozabavimo u dogledno vreme, mislim da su već izvedeni neki dokazi koji bi spadali pod to, bez ikakvih prigovora od strane tužioca, ali sačekajmo da se završi glavno ispitivanje ovog svedoka, onda ćemo time da se pozabavimo.

TUŽILAC GRUM: Imamo samo još jednu stvar. U vezi jučerašnjih događaja u gradu Nju Jorku (New York City), nekoliko stvari nisam uspeo da završim. Hteo bih da vas zamolim za izvinjenje. Gospođa Bauer (Bauer) i posle nje gospodin Osogo (Ossogo) će ispitivati svedoka, a ja molim odobrenje da izađem iz sudnice.

SUDIJA HANT: Naravno, ako morate neke stvari da obavite, slobodno idite. Vaši pomoćnici su veoma sposobni, tako da nema uopšte nikakve potrebe da tražite našu dozvolu da odete. Možete slobodno da odete iz sudnice kada god je to potrebno, pod uslovom da imate nekoga ko će da vas zameni. Da, gospodine Grum, samo nastavite sa ovim svedokom.

TUŽILAC GRUM: Samo još jedna stvar. Naš sledeći svedok ovog jutra, VG-11, nas je obavestio da više ne želi zaštitne mere, već želi da svedoči javno. Tako da molimo da se izmeni odluka Suda i da se tom svedoku omogući da svedoči javno.

SUDIJA HANT: Veoma nam je drago da čujemo da je neko spreman da svedoči javno, tako da ćemo izdati nalog da se uklone mere za tog svedoka.

TUŽILAC GRUM: Hvala. Časni Sude.

GLAVNO ISPITIVANJE: TUŽILAC BAUER

TUŽILAC BAUER – PITANJE: Gospodine 79, možete li da me čujete?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC BAUER – PITANJE: Juče smo prekinuli kada ste opisivali kako ste se skrivali u vašoj kući, u podrumu i kako su vas neki ljudi tražili. I da je vaša supruga videla te ljude. Možete li da opišete, šta vam je vaš supruga rekla, kako su ti ljudi izgledali i kako su oni došli do vaše kuće?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Oni su došli kući, tražili mene, po nekak'om nalogu, rekli treb'o sam im, ali je ona rekla da ja radim u firmi i ona rekla da ne zna, da "on od jučer nije dolazio iz firme kući". A oni su maskirni, crne neke, maslinaste, navodno, uniforme neke.

TUŽILAC BAUER – PITANJE: Da li vam je vaša supruga rekla u kakvom vozilu su oni došli?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Nije rekla, jer nisu joj dali da iz kuće izađe, iz stana tog.

TUŽILAC BAUER – PITANJE: Da li su se u neko doba ti ljudi vratili?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Jesu se vraćali, u posleponoćnim časovima. Tražili isto od njih novac, zlato, šta ja znam i sutridan ona je napustila dom, otišla sa djecom preko brda, gore, kod svoje rodbine.

TUŽILAC BAUER – PITANJE: Da li ste vi u neko doba odlučili da odete iz svoje kuće, da napustite svoju kuću?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Jesam, jer je jedno auto bilo iza mog brata kuće parkirana "Lada Niva" (Lada Niva), karavan. I onda otišlo to auto. Moja majka, stara rekla: "Nema, ode auto. Bježite odozdo, jer opet traže ovdan muškinja na" ona nije

znala koga traže, ništa. I tad smo izišli negdje oko 20.00. Prema brdima tim, kud je moja žena otišla isto, naravno.

TUŽILAC BAUER – PITANJE: A gde je to bilo?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Bilo, prema dole, Jelačićima, gdje njena sestra dole boravila, šta je.

TUŽILAC BAUER – PITANJE: A kada je to, otprilike bilo?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: To je bilo u, početkom juna, negde 4. juna sam izaš'o.

TUŽILAC BAUER – PITANJE: Sada bih vas zamolila da pogledate dokument broj 19-1, to je dokument Tužilaštva.

TUŽILAC BAUER: Mislim da mogu da se podele kopije.

TUŽILAC BAUER – PITANJE: Molim vas da pokažete gde se nalaze Jelačići, na kom području, na ovoj karti?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: *(Svedok pokazuje)*

TUŽILAC BAUER – PITANJE: A sada bih vas molila da mi pokažete šta ste videli odande, dok ste početkom juna gledali preko reke?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Tu sam doš'o, drugi dan sam naš'o porodicu i tad sam navodno tu boravio 24 sata. Posle su mi rekli da nešto gori, neka sela. Pošli smo, pa je bilo granatirato, prema Hamzićima, sa mojijem jednijem prijateljom. I vraćali smo se nazad u popodnevnim časovima i videli smo neke tamo, da su istjerani u Sasama preko Drine, da, neke ljude. I tu smo malo zastali, gledali, od, prema Drini su ih sa puta, prema Prelovu. Vodili dole Drini, negdje ...

TUŽILAC BAUER – PITANJE: Idemo korak po korak. Molim vas pokažite ovim pokazivačem gde je to područje gde ste vi stajali i gledali drugu obalu reke Drine. Samo jednom nam to pokažite.

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Ovdje.

TUŽILAC BAUER – PITANJE: Hvala. Kako ste gledali na drugu stranu obale reke Drine?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Ja sam gled'o, prije toga su nam rekli da gore neke kuće, pa smo gledali da li to naše kuće, moja lično gori ili nečija i nekih komšija, međutim, im'o sam i dvogled uza se i sa dvogledom odma' gledali kad su se vraćali ovdje. Prema Sasama smo gledali kako ljude te gone prema Drini neki ljudi. U grupi je bilo negde 10, 11 ljudi.

TUŽILAC BAUER – PITANJE: Kako su oni stigli tamo, ti ljudi o kojima govorite?
SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Oni su stigli sa nekim autima.

TUŽILAC BAUER – PITANJE: Koliko auta je bilo?
SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Jedno je prije parkirano, mi se nismo razumili, kao jedna "peglica" i jedan bordun i jedan, kao "Jugo" jedan, boje maslinasto nešto, jer nismo puno vodili računa o autima neg' smo gledali u te ljude.

SUDIJA HANT: Molim vas da zamolite svedoka da vam još jednom pokaže gde su se nalazili ti ljudi koje je on video, zato što se ovaj štap previše pomera po karti da bismo mogli to da pratimo.

TUŽILAC BAUER – PITANJE: Molim vas da poslušate ovo šta su vam rekly sudije, samo jednom pokažite gde su se nalazili ti ljudi koje ste videli na drugoj strani reke Drine. Dakle, samo nam jednom pokažite na to mesto.
SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Ovde, od Sasa prema Drini, tu.

TUŽILAC BAUER – PITANJE: Uzmite ovaj flomaster i oznakom "x", odnosno krstićem, označite to mesto.
SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Eto, tu je.

TUŽILAC BAUER – PITANJE: Hvala. Koliko je, dakle, automobila bilo? Mislim da možemo da pomerimo grafoskop. Možete li da nam kažete, koliko je, dakle, auta bilo?
SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Bila su, prije jedno auto, vjerovatno, gore parkirano, a dva su, ta su došla sa tim ljudima.

TUŽILAC BAUER – PITANJE: Rekli ste da je jedan bio maslinasto zelene boje, a što se tiče drugih automobila, možete li da se setite koje boje su bili?
SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Kao bordun boja jedno auto.

TUŽILAC BAUER – PITANJE: Kada su se ta dva automobila zaustavila, šta ste sledeće videli?
SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Videli smo ljude, neki da su izišli prema Drini, normalno, kao što sam sada kaz'o.

TUŽILAC BAUER – PITANJE: Da li su svi ti ljudi bili isti ili su se neki od njih po nečemu razlikovali?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Normalno, koji su išli naprijed da su se razlikovali. Nije, neke uniforme, u svojim garderobama, mi nismo to ... A iza njih što su išla tri-čet'ri čovjeka, oni su bili, kao crnkaste nešto i šešir na glavi neki imali su.

TUŽILAC BAUER – PITANJE: Kakve šešire?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Šešire, ono, malo savijeni, duži 'vako, ono. I neke trake na ramenima su bile.

TUŽILAC BAUER – PITANJE: Da li su bili naoružani?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Jesu.

TUŽILAC BAUER – PITANJE: Kakvim oružjem?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Ja nisam gled'o kakvo je oružje, to su kao automati neki, snajperi, slično snajperi tu.

TUŽILAC BAUER – PITANJE: Koliko je muškaraca išlo ispred, a koliko iza, otprilike?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Ispred je išlo oko sedam ljudi. A iza tri, a nekad čet'ri se pokazivalo, valjda u ... Kad su išli prema, dole, Drini.

TUŽILAC BAUER – PITANJE: Rekli ste "nekad tri, nekad četiri". Da li je tamo bilo nešto šta vam je zaklanjalo pogled pa zbog toga ne možete da budete potpuno sigurni oko toga koliko je ljudi bilo?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Jedno drvo od Drine, pa, koje nam je malo, iz tog ugla nismo mogli dobro da vidimo to, tačno, dobro četvrtoga tog čovjeka vjerovatno je čovjek, nešto, tu.

TUŽILAC BAUER – PITANJE: Da li ste videli lica tih ljudi, naoružanih ljudi?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Nisam, jer je to bilo dalje, 400, 500 metara vazdušnom, jer nismo mogli pogledati lice da vidimo, normalno.

TUŽILAC BAUER – PITANJE: Da li ste ikoga prepoznali iz ove grupe ljudi?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Jesam prepoznao Mehu Džafića i Amira Kurtalića, da idu prema Drini.

TUŽILAC BAUER – PITANJE: Da li ste tu dvojicu poznavali od pre?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Jesam.

TUŽILAC BAUER – PITANJE: Da li su oni bili vaši prijatelji?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Jesu bili prijatelji, dobri.

TUŽILAC BAUER – PITANJE: Dok su oni hodali prema Drini, šta ste videli, šta se dogodilo?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Kad su došli do Drine, valjda je neka komanda bila, oni su stali na obali Drine i tad sam vidio odmah pucnje, iz tih pušaka i gled'o sam jedan kad je pao, pa Meho kad je pao po onom čovjeku. I dalje sam, onda uz'o dvogled moj taj prijatelj, na žalost on je pogin'o, nije živ. On je rek'o: "Ubiše sve." Ja sam samo zažmirio, okren'o glavu, više nisam mog'o to da gledam, šta se radi. Jer prvi put, to mi je da vidim strijeljanje čovjeka.

TUŽILAC BAUER – PITANJE: Da li ste čuli pucnje?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Jesam.

TUŽILAC BAUER – PITANJE: Koliko je dugo ta pucnjava trajala?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Kratka. Dva, tri puta pojedinačno.

TUŽILAC BAUER – PITANJE: Šta ste, zatim, ponovo videli, kada ste ponovo pogledali?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Kad sam ponovo pogled'o, odma' su se otrgli od Drine, iza tih ljudi, svi su ležali pored vode i ti su se ljudi sa oružjem vratili prema autima gore, svojim. I onda se okrenula dvojica, ponovo su pucala u vodu. I otišli su u svoja auta.

TUŽILAC BAUER – PITANJE: Rekli ste da su se dvojica okrenula?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Da i pucala po jedanputa.

TUŽILAC BAUER – PITANJE: Da li ste ih videli kako odlaze u automobilima?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Jesam pogled'o. Odoše i tako sam i ja napust'o mjesto prema Jelačićima kren'o, da, bilo mi teško kad sam to vidio, normalno.

TUŽILAC BAUER – PITANJE: Nakon nekoliko minuta, da li ste videli išta drugo, nakon što su ta dvojica otišla?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Kad su ta dvojica otišla i ja sam iš'o jedno pet minuta, pa sam se okren'o. Tad sam vidio, iz vode da dvojica ljudi ustaju da bi krenuli i rek'o sam "hvala bogu ako stvarno neko ostao onde živ". I oni su, naravno, krenuli sa tog mjesta srijeljanja, nizvodno i prebacivali se preko Drine, na ovu stranu Jelačića.

TUŽILAC BAUER – PITANJE: Koliko ste dugo ostali u Jelačićima?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Ostao sam negdje oko dva mjeseca dana.

TUŽILAC BAUER – PITANJE: Zašto ste morali da odete iz Jelačića?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Jer je to sve garantirano od sela Koritnika, od Haluga, od Prelova. Tu je bilo negde između 5.000, 7.000 duša koje je izišlo iz grada Višegrada u ta sela i svi su krenuli prema Međi. Negdje konvoj jedan bio 2.000, a jedan oko 5.000, drugi znači, to se prebacilo na slobodnu teritoriju ...

TUŽILAC BAUER – PITANJE: Da li vam je poznato ko je pucao?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Meni nije, ne znam. Neka vojska, što su rekli meni da izidem iz firme, jer je došla nepoznata vojska, to su rekli koje arkanovci, šešeljovci. To je bilo u bivšoj JNA, kaže, tako da se čuvate i mi smo se, ja sam otiš'o sa svojim kolegama.

TUŽILAC BAUER – PITANJE: Koje nacionalnosti su bili ti ljudi koji su vas granatirali?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Pa, to su vjerovatno Srbi, nisu drugi, Muslimani tamo, kad su etnički očišćena bila sva sela preko Drine.

TUŽILAC BAUER – PITANJE: Da li ste išta drugo videli za vreme svog boravka u Jelačićima, na reci Drini?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Normalno, Drina nosila leševa puno, nismo mogli prići da ih uzmemo, jer smo vazda pucati s onu stranu Drine, od Jelačića. Jer jedan je im'o ... Ako pridemo naveče, to su, znači, upale se lefektori i čim primjete Drini čovjeka, odmah se to puca i nisu ništa mogli spašavati. Smo vidjeli jednu ženu i malo dijete na daski da je išlo nizvodno i nismo da to izvučemo da spasimo.

TUŽILAC BAUER – PITANJE: Hvala. Sada bih vas zamolila da nam kažete da li optuženog poznajete od pre rata?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Poznajem, naravno, jer je radio u "Panosu", više puta piće mi je donio i pili smo zajedno i, kažem, Mujo Džafić isto radio tu sa njim, njegov kolega konobar, isto.

TUŽILAC BAUER – PITANJE: Da li ste ikad više videli Mitra Vasiljevića nakon što je Užički korpus napustio grad?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Ne.

TUŽILAC BAUER – PITANJE: Da li ste čuli s kim se družio Mitar Vasiljević, s kim je bio povezan?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Sa, Mitar Vasiljević je, sa ovijem, onaj, družio sa, im'o je jednu plavu žensku, naravno da je dolazio tu. Kad je i Himzo Demir odveden, komšija mi blizu. Otjerali su njegovu folciku i dva fenjera su na retrovizorima su visila, sa tom plavom ženskom.

TUŽILAC BAUER – PITANJE: Da li ste tada videli Mitra Vasiljevića?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Ja sam izletio, da, u kuće da pogledam i on se najedanput okrenule, ispod mog brata kuće, samo sam malo sa strane, lik vidio. I otišli su tamo jedno, gost koji je, iz Vardišta vraćeni ljudi, iz Goražda i jednoga su odveli od tih ljudi u Višegradsku Banju. Malo se zadrž'o i posle je vraćen, tako mi je moja gospođa rekla.

TUŽILAC BAUER – PITANJE: Ko je bio vraćen?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Ovaj čovjek iz Goražda što je odveden tu.

TUŽILAC BAUER – PITANJE: Ko je bio taj čovek?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Emir mu ime, Emir, tako. Ne sjećam se dobro baš imena, tu je dugo boravio u tome naselju, mom komšiluku. Otjerali su njihovu "Ladu", auto.

TUŽILAC BAUER – PITANJE: Da li je to bilo pre odlaska Užičkog korpusa ili nakon odlaska Užičkog korpusa?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Bilo nakon, kol'ko se sjećam, Užičkog korpusa.

TUŽILAC BAUER – PITANJE: Da li se sećate šta je na sebi imao Mitar Vasiljević u to vreme?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: To je neka unifo ... Vjerovatno to je nji'ova uniforma, kao nešto maslinasto, crnkasto, slično, to. I imali su tada neke zastave, mrtvačke glave na ramenima obješene, one ...

TUŽILAC BAUER – PITANJE: Da li je išta imao na glavi?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Im'o je šešir, crni šešir.

TUŽILAC BAUER: Hvala, časni Sude. Nemam više pitanja.

SUDIJA HANT: Gospodine Domazet?

UNAKRSNO ISPITIVANJE: ADVOKAT DOMAZET

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Hvala, vaša Visosti. Gospodine 79, danas govorite o događajima koji su bili pre oko devet godina. Da li ste, u ovom međuvremenu, o ovome davali neke izjave, bilo kome organu zvaničnom?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Jesam, ove godine.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Prvi put ste o tome davali izjavu ove godine? Je li to bila izjava istražiteljima ovog Suda?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Da.

SUDIJA HANT: Izvinjavam se što vas prekidam, gospodine Domazet, ali ovde se ne radi o istražiteljima Međunarodnog suda. Treba da bude to potpuno jasno. Ovo nije tribunal građanskog sistema. Istražitelji pripadaju Tužilaštvu, oni nemaju nikakve veze sa nama.

ADVOKAT DOMAZET: Da, vaša Visosti, ali i Tužilaštvo je deo ovog Suda. Nisam mislio ni na koji način da impliciram Sud, ali Tužilaštvo nije odvojeno od ovoga Suda i predstavlja jedan deo ovog Suda, no mislim da ...

SUDIJA HANT: Uveravam vas da su oni potpuno odvojeni i nezavisni od Tribunala, pogotovo što se tiče sudija. Sasvim su odvojeni.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da, vaša Visosti, to mi je poznato. Dakle, negde početkom ove godine, davali ste po prvi put izjavu o događajima iz 1992. godine?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Ponovite, molim vas, ponovite?

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Dakle, početkom ove godine, davali ste po prvi put izjavu u vezi sa događajima iz 1992. godine?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Da, prvi put sam to dao. To su neki kaza ... O tom događaju, normalno ja sam kaz'o ono šta se desilo u Višegradu 1992. godine i tu piše, ukratko, šta sam ja izjavio.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da li hoćete da objasnite kako je do toga došlo da se pojavite u tom svojstvu svedoka?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Kao svjedok te izjave? Oni su pitali, ja sam to dobrovoljno dao, tu izjavu.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da. Verujem da ste dobrovoljno dali tu izjavu, ali me interesuje kako su oni došli do vas, da li ste se vi prijavili da svedočite ili vas je neko odredio?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Da, ja sam kad su pitali "bi li isprič'o to što se desilo?" Ja sam normalno rekao da 'oću ispričat'.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Možda se nismo najbolje razumeli. Pitao sam kako su oni znali za vas? Da li ste vi otišli do njih i želeli da date izjavu ili je do toga došlo na neki drugi način?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Nisam ja otiš'o do njih, to je nekim kanalima neko rek'o da sam ja tu bio i pitali me: "Bi li ti to hteo da kažeš?" Ja sam rek'o da bi'.

SUDIJA HANT: Samo jedan trenutak, gospodine Domazet. Gospodine, vi i gospodin Domazet, zastupnik Odbrane, pošto vi govorite istim jezikom, prevodioci koji prevode sve šta vi govorite na engleski i na francuski, ako ne napravite pauzu nakon što se postavi pitanje i obrnuto, oni nemaju vremena da završe pitanje pre nego što počne odgovor, tako da vas molim da, nakon što se postavi pitanje, napravite kratku pauzu pre nego što počnete da odgovarate. To onda daje prevodiocima dovoljno vremena da završe prevod. Jer, kao što ste primetili, gospodin Domazet napravi pauzu pre nego što vam postavi pitanje, tako da i vas molim da malo sačekate.

SVEDOK VG-79: U redu.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da li znate kada je Mitar Vasiljević uhapšen i prebačen u Hag (The Hague)?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Jer, nisam znao, dugo, duže vrijeme kad su rekli da je uhapšen. Što je uhapšen i zbog čega, ja to ne znam...

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da li ... Izvolite, hteli ste još nešto?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Jer ti ljudi koji su preživjeli, oni to znaju zašto je on uhapšen.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da li ste na televiziji videli tu vest i da li ste uopšte videli na televiziji emisije o tome?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Da, čuo sam na televiziji da je uhapšen.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da li ste tamo, gde živite, imali prilike da i u novinama vidite članke o tom hapšenju ili uopšte članke o njemu?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Negdje ... Ovaj, negdje sam to pročit'o jedanput, u jednim novinama, u jednom članku i tol'ko me nije ni interesovalo da dalje pratim to.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da li se sećate imena tih novina?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: U "Dnevnom avazu" sam to čuo, čit'o odnosno jedanputa i više nisam to, to me nije ni puno interesovalo.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da li ste uz taj članak videli i fotografije?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Da, jedanput, jesam.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Kada se radi, još jednom u vezi sa tim novinama, "Avaza", zbog ljudi koji to možda ne znaju, gde taj list izlazi, u bosanskoj federaciji ili u Republici Srpskoj?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Izlazi u federaciji, u "Dnevnom avazu".

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Početkom ove godine, kada ste davali izjavu istražitelju Tužilaštva, da li ste u toj izjavi rekli sve čega ste se sećali iz tog događaja, iz 1992. godine?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Da, ono što sam preživio to sam i, naravno, dao izjavu.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da li vam je ta izjava pročitana i da li ste rekli da je to sadržaj onog šta ste rekli?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Da, ono šta sam rek'o i sada sam to ovdje izjavio, pred ovim Sudom.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Upravo vas to pitam zbog toga što se u mnogim, dosta važnim, detaljima vaša današnja izjava razlikuje od te izjave. Da li vi znate u čemu se razlikuje?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Ne znam u čemu se razlikuje, da objasnite?

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: U današnjoj izjavi ste rekli da ste videli 10 ili 11 lica, od kojih sedam posebno u civilnim, a tri ili četiri u vojnim uniformama, je li tako?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Da.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: U vašoj pisanoj izjavi ste na više mesta govorili o broju tih lica i nikada niste spominjali četvrtog vojnika ili jedanaestu osobu, već ste govorili samo o sedam i tri. Da li se toga sećate?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Da o sedam i tri, a četvrtu osobu koja je, od drveta što nismo mogli iz tog ugla da dobro vidimo, normalno to sam i sada isto kaz'o, da je to 10, 11, vjerovatno ljudi, dok je bio u zaklonu sa lijeve strane idući prema Drini.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Ako sam vas dobro razumeo, niste pominjali tog četvrtog vojnika zbog toga što ga niste dobro videli. Mislite da je bio zaklonjen drvećem, je li tako?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Da.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Tri vojnika koja ste dobro videli, kako kažete, su po vašoj izjavi nosila crne uniforme i imala neke crne šalove na kojima se videla lobanja ili tako nešto, da li se sećate da ste to rekli?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Da. To kao marama, kao traka, marama, kako da objasnim. U daljini ne može sve videti, da li je to, više mi je sličilo na crnu uniformu.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da li dozvoljavate mogućnost da je to bila i maskirna uniforma, možda tamna?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Jer iz daljine ja nisam mog'o videt da je maskirna, nije, a jednobojna je, jedne boje, više me djelovala kao na crno.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Slažem se da je tu bile daljine, prema onome kako opisujete, sa kog mesta ste gledali, ali ste to sve gledali dvogledom, zar ne?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Da, jesam gled'o s dvogledom i taj moj kolega što je bio sa mnom, on je više to, isto, gled'o, na žalost nije živ. A to u daljini ne može ni dvogled privući na 10, 15 metara sveo tu daljinu od 400, 500 metara udaljenosti. Da

...

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Kada ste nam danas, a i prošlog puta u toj izjavi rekli da ste prepoznali dvojicu od tih ljudi, identifikovali ih kao Mehu Džafića i Amira Kurtalića, pretpostavljam da ste i to dvogledom videli i da ste sigurni da su to ta dvojica?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Da, jesam. Jesam to uporno gled'o u tog čovjeka, Mehu, da, da vidim stvarno je li on. I Amir, mi smo se dugo družili, vremena.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Videli ste i trenutak i kad je on pao u vodu, pogođen? To ste danas rekli, ako se ne varam?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Da, jesam vidio. Prije jedan čovek kada je pao, pa Meho, drugi, po njemu.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Dakle, najpre je jedan drugi čovek pao, pa zatim Meho preko njega, ako sam dobro razumeo?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Jeste tako bilo.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Taj drugi čovek, koji je pao pre Mehe Džafića, nije vam poznat? Jedini koga još znate iz te grupe je Amir Kurtalić?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Nije ni jedan poznat drugi, sem ta dvojica.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: A možete li da se setite kako je on bio u toj grupi? Da li je stajao uz Mehu Džafića ili dalje od njega?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Jer, svi su bili odvojeni jedan od drugoga.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da li možete da objasnite, kako to odvojeni? Da li su stajali u jednom redu, jedan pored drugoga ili je postojao neki razmak između svakog od njih?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Da, postojao je jedan razmak između njih.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da li možete da nam kažete koliko je to bilo? Da li je to razmak širine jednog čoveka, više ili manje od toga?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: To je, evo, 50, 60 centata jedan od drugoga. Po mom, jer to je daljine, ne mogu ja objasniti, tačno kazati toliko centimetara ili metara i šta ja znam. Stajali su odvojeni jedan od drugoga bili. U redu jednom.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da li su bili okrenuti prema vama, odnosno prema reci ili na drugu stranu?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Oni su prema rijeci okrenuti svi bili.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: U vašoj prethodnoj izjavi, rekli ste da ste videli pucanje trojice vojnika koji su bili iza njih. Da li možete da kažete na kojoj su udaljenosti bili od ove grupe, u koju su pucali?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Oni su bili udaljeni čet'ri, pet metara, jer, isto tako, ne vidiš iza njihovih leđa kad stoje, kol'ko je to baš metara, samo su odvojeni.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da li ste prepoznali bilo kog od tih vojnika?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Nisam nikoga.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da li se sećate da ste u vašoj izjavi, početkom ove godine, govorili o Milanu Lukiću kao jednom od tih vojnika?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Jesam govorio o Milanu Lukiću, koga uopšte ne poznajem, nisam ni prije poznav'o i tako, da ga ne znam, ja kao lično ja da ga ne znam.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da vas podsetim, u toj vašoj izjavi ste opisali da se radi o jednom čoveku svetle kose, visokom i da po tim opisima ste kasnije zaključili da se radilo o Milanu Lukiću. Da li je to tačno?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Da ja sam opis'o ljude kakvi su, ali ja ne znam koji su to ljudi.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da. Moje pitanje je: da li se sećate da ste u ovoj izjavi rekli da ste kasnije iz tog opisa zaključili da se radilo o Milanu Lukiću?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Ne znam. Nisam, pa nisam poznav'o da je on taj, a to znaju oni ljudi koji su strijeljani pa ostali živi, kad se ... Oni to znaju je l' on, nije li taj čovjek.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da li ste tom prilikom, prilikom davanja izjave istražitelju, lično napravili i jedan crtež onog kako je, po vašem sećanju, bio raspored tih ljudi?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Ne, ja nisam crtež dao, samo pokaz'o kako to izgledalo kad su išli, a da sam crt'o to, ja nisam.

ADVOKAT DOMAZET: Vaša Visosti, da li mogu da ponudim kao dokaz taj crtež, da svedok pokuša da vidi da li je to njegov potpis i da li je to crtež koji je on sačinio?

SUDIJA HANT: Pre nego što mi to vidimo, prvo treba da vidite sa svedokom da li je on napravio tu skicu. Pretpostavljam da ste je dobili sa kopijom izjave svedoka?

ADVOKAT DOMAZET: Da.

SUDIJA HANT: Pitajte svedoka da pogleda skicu i pitajte ga da li je on tu skicu i napravio.

ADVOKAT DOMAZET: Da, hvala.

SVEDOK VG-79: A to sam kružio lično, kako su išli prema Drini i, valjda, ja sam smatr'o za skicu neku da sam ja kao kartu pravio, to nisam kartu ja, neku drugu kartu pravio. Ovo je u redu.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Prepoznajete to kao crtež koji ste vi napravili i potpisali?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Da. Poznajem.

SUDIJA HANT: Da li želite da se sada to uvrsti u dokazni materijal?

ADVOKAT DOMAZET: Da, molim.

SUDIJA HANT: Da li ima prigovora?

TUŽILAC BAUER: Ne.

SUDIJA HANT: U redu. To će da bude dokazni predmet D1. Ako tu postoji nekakvo neslaganje, mislim da bi onda bilo dobro, gospodine Domazet, da vi to iznesete svedoku, ako tu dolazi do nedoslednosti između svedočenja svedoka i njegove skice.

ADVOKAT DOMAZET: Ja jedinu nedoslednost vidim u tome što četvrta osoba nije ucrtana u tom crtežu, ali je svedok danas objasnio da tu osobu, koja je bila među drvećem, nije dobro video i da je verovatno to razlog što nije ucrtana, tako da mi je važno da se radi o crtežu koji je on prepoznao i za koji sam zamolio da se uvede kao dokaz.

SUDIJA HANT: Da, vi ste to njemu već predložili. Hvala vam. To će da bude u dokaznom predmetu D1, a kasnije, ako možemo, molim vas, da dobijemo kopije dokaznog predmeta.

ADVOKAT DOMAZET: Ja ću odmah da predam kopije ovog dokaza. Šest je dovoljno, je li tako, časni Sude?

SUDIJA HANT: U redu, hvala vam, gospodine Domazet. Ako vam nedostaje jedan primerak, u redu je, mi ćemo da napravimo dodatnu kopiju.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da, da. Imamo kopiju. Vi ste videli odlazak ove dvojice koji su preživeli, njihov odlazak niz Drinu, zar ne?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Da, jesam.

SUDIJA HANT: Gospodine Domazet, mislim da bi bilo dobro da taj dokument bude zapečaćen, zato što se na njemu nalazi potpis svedoka, tako da će onda dokazni predmet D1 da bude pod pečatom.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da, časni Sude, slažem se. Da li ste sa nekim od njih ili sa obojicom, razgovarali posle ovog događaja, da li ste se sreli?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Nisam nikada. Nisam ih poznav'o, nisam, samo što sam rek'o "hvala bogu kad su ostali, bar neko živ tamo".

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da li ste sigurni u to da ih niste videli posle tog događaja?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Nisam nikada, siguran sam, jer nisam ih poznav'o ni prije, a ni u toku, ti sukobi, toj pucnjavi. Iš'o sam da ih vidim, jedanput, jer nisam ih ni vidio, oni su otišli svojima, ne znam gdje su, njihova familija i, međutim, nisu me interesovali da ih gledam.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da, upravo sam vas zbog toga pitao, zato što ste u prvoj svojoj izjavi rekli da ste dan kasnije otišli u njihovo selo, da ne navodim naziv, da ih vidite, a da se danas više i ne sećate kako se zovu, u vreme one izjave. Dakle, vi ste išli, ali ih niste videli, kao što mogu da razumem?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Da, iš'o da ih vidim, međutim nisu bili. Oni su otišli kod tih familija, ja ih nisam iš'o tražiti, jer nisam neki istražitelj da ja tražim, da ih gledam. Više me nisu ni interesovali da ih vidim i da se s njima susrećem.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: A da li ste ih možda videli ovih dana, pred vaše svedočenje?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Da, sad sam vidio ovoga, u Sudu. Prvi puta smo se susreli.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da li ste možda razgovarali o ovom događaju sa njim o tome?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Ne.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: A sada bih vas nešto pitao o drugom delu vašeg iskaza. Pomenuli ste neki događaj u vezi Himze Demira. Rekli ste danas da ste tada videli Mitra Vasiljevića, iako ste pominjali da ste ga malo sa strane videli, kako sam razumeo, pa bih vas molio da malo bliže objasnite. Da li ste sigurni da ste tog dana videli upravo Mitra Vasiljevića ili u to niste sigurni, obzirom kako ste objasnili da ste to gledali?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Da, kad su došli sa vozilima tim, izletio sam da pogledam, iz moje kuće i u tom je, odmah se okren'o prema, suprotno tamo, okren'o meni leđa i otiš'o tamo toj kući. To je bilo u dvije tri, može bit' sekunde, u minuti se odigralo.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: U dve, tri sekunde ste imali priliku da vidite. Da li ste sigurni da se radilo o Mitru Vasiljeviću, a ne nekom drugom, možda?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Da. Više, 50 posto o njemu nego o drugome.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Ocenjujete da je verovatnoća da je to on bio, oko 50 posto, zar ne?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Da. Pošto mi je, ovako, više smo puta sjedili i kad je zakren'o glavu, tako, da sam vidio taj sjenak njegov, tu i otiš'o u produžetku od, tamo prema suprotnoj kući.

SUDIJA HANT: Izvinjavam se, nisam video pokret svedoka. Gde ste rekli, na kom delu glave ste videli senku?

SVEDOK VG-79: U ovome dijelu.

SUDIJA HANT: Pored levog uva, da li se slažete?

ADVOKAT DOMAZET: Da, slažemo se.

SUDIJA HANT: U redu, hvala.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da li je neko od vaših komšija bio izvesni "Hajrudin Curić"?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Da, čuo sam đe je i on odveden. Da, odvedoše Hajrudina, njegovoga šur ... Zeta Fahru ... Da su nestali, tako.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da li se sećate koje je to doba dana bilo, ako se već ne sećate, ni približno, dana?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Pa, to je negde bilo u podnevnim časovima, podne tu, kol'ko se sjećam, malo.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Približan datum ne možete da odredite?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Ne, ne mogu se sjetiti datuma, jer sam bio u velikoj depresiji u strahu, tom.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da li možete približnije, ipak, odrediti datum, gledajući vreme kada je Užički korpus napustio Višegrad, u odnosu na vreme kada ste vi napustili i otišli u Jelačice, jer taj period nije jako dug?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Da. Ja ne znam tačan datum da kažem, jer sam bio srkoz izgubljen, da kažem, da pamtim sve, to je vrijeme prošlo, dugo vremena, da sam kom prič'o to i da, da, datume se sjetim, teško.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da li vam je poznato za Himzu Demira, da je taj jedan jedini put odveden ili vam je poznato da je bio odvođen ili vraćan ili privođen?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Da, ja se sjećam, jedanputa. Drugi su pričali da je odvođen, vraćan, to čula-kazala, ja to nisam vidio, ne mogu kazat da je više puta vraćan, odvođen, čuo jedanput, tad kaže, jednom su mi rekli: "Odvedoše opet Himzu." Da li je više puta odvođen, nije li, to ja ne znam.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Pomenuli ste neki automobil, kola, tom prilikom. Da li su ta kola došla pre nego što ste videli da neko lice s tom plavom ženom odvodi Himzu Demira. Da li su ti došli kolima?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Ja nisam vidio Himzu u kolima, a njegovo je auto bilo tu, pored kuće parkirano i jedne, niže moje kuće, parkirana folcika. Samo sam provirio kroz prozor i žena rekla: "Bježi, evo ih," kaže, "došli." ... Rekla "odveli Himzu i Muju" ... I nekog njegovog zeta ... Ja to nisam lično vidio. Kad su mi rekli "bješte", ja sam se sklonio u podrum.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Govorite o kolima, "Folksvagenu" (Volkswagen), kako kažete, Himze Demira, koji je bio ispred kuće. A da li je neko drugo vozilo došlo?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Da, otišlo tamo iza kuće, jer to nisam vidio koje vozilo i kakvo je vozilo.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Jeste li videli ko je bio u vozilu i ko je vozio vozilo?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Nisam.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Rekli ste da ste Mitra Vasiljevića poznavali iz viđenja, vidali ga često u Višegradu. Da li vam je poznato, da li je on ikada imao sopstveni automobil?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Da, vid'o sam ga, a nije mi, uopšte ne znam da li im'o svoje vozilo, nije li. To me nije ni interesovalo da ga pitam, kad dođem, uslužio me dobro, popijem pivu, odsjedim i odem kući, kad izađem tu u kafanu sjediti.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Razumem vas da ste ga vidali u automobilu, ali na znate ništa bliže o tome? Da li se radilo o njegovom vozilu, na to mislim?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Da, ne znam ja da li je to njegovo vozilo i je li im'o vozilo.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da li vam je poznato da on nikada nije imao vozačku dozvolu, niti je polagao niti vozio kola?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Ne, to mi nije poznato.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Spominjali ste neku plavu ženu koja je bila tom prilikom kad je, kako kažete, Himza Demir odveden. Da li ste nju mogli da prepoznate ili da nešto bliže opišete kako je izgledala, kako je bila obučena?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Jer isto, plava ženska, malo duže kose, al' nisam se to, gled'o u garderobu kakvu, otišla je tamo, isto u pravcu, kad su otišli prema toj kući i to je sve bilo što sam vidio i pobjeg'o u svoj podrum.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Jedan svedok, saslušan od istražitelja ovog Tužilaštva, je posvedočio da je Himzu Demira odveo Milan Lukić sa izvesnim Draganom Šekarićem i nekim trećim licem, plavim, sa mindušom u ušima. Da li ste čuli za takav događaj, ako niste videli?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Ne, nisam čuo taj događaj, nisam vidio i nije mi to poznato.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da li vam je, možda, poznato to ime, "Dragan Šekarić"?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Ne znam to.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da li ste videli odlazak Himze Demira, odnosno kojim kolima ili kako je otišao, ako ste taj trenutak videli?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Nisam vidio to, taj trenutak kad je odlazio, šta je bilo, da l' je uopšte ...

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da li možete reći ko je vozio to njegovo vozilo, ako ste to videli?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Nisam vidio ko je vozio, jer sam, kad je vozilo stalo to, izišlo iz auta i žena me samo gurnula: "Bježi, evo ih," kaže, "došli." To su kao neki "orlovi", rekli, šta ja znam.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Još jednom, da bismo bili sigurniji u pogledu vremena. Ako sam vas razumeo, vi, posle ovog događaja koji ste gledali na obali Drine oko 7. juna, više se niste vraćali u Višegrad? Dakle, sve ovo šta ste govorili se moglo da odnosi na period pre tog datuma, jesam li u pravu?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Prije tog datuma je to bilo, 7. A vrać'o se nisam kući, da tu boravim, jer nije niko ni bio, jer je sav narod izaš'o iz tog naselja.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da li ste, za vreme dok ste još bili u Višegradu, čuli za neke akcije čišćenja grada od nečistoće, izloga, ulica i slično?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Da, jesam čuo to da su pričali, nekom čišćenju, šta ja znam, to su neke žene koje su išle pričale. Ja ne znam jer nisam ni vidio, nisam iš'o više tamo.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Dakle, ne znate ništa o tome ko je time rukovodio i kako su se te akcije odigravale?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Ne. Ne znam to.

ADVOKAT DOMAZET: Hvala. Ja nemam više pitanja, vaša Visosti.

SUDIJA HANT: Gospođo Bauer, imate li vi nekih dodatnih pitanja?

TUŽILAC BAUER: Izvinjavam se, časni Sude, zaboravila sam da službeno zatražim da se ovaj dokument uvrsti kao dokazni predmet.

SUDIJA HANT: Da, da. To je dokazni predmet 19-1. Da li imate ikakvih prigovora?

ADVOKAT DOMAZET: Ne, slažem se sa svime.

SUDIJA HANT: Dakle, nema prigovora. Dakle, to je dokazni predmet P19-1, to je dokument na kom je svedok stavio određene oznake.

DODATNO ISPITIVANJE: TUŽILAC BAUER

TUŽILAC BAUER – PITANJE: Gospodine 71, imam jedno pitanje za vas. Da li ste vi u bilo koje doba čuli ko su bili ljudi koji su bili povezani sa Milanom Lukićem u Višegradu?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Da, da, to. Nisam čuo, nisam hod'o da vidim, ni da, da, jer ti ljudi, samo znam, što su došli sad da svjedoče, koji su sa njim hodali.

TUŽILAC BAUER: Izvinjavam se, da razjasnim, ako sam pogrešno rekla, za potrebe zapisnika, nije svedok 71, nego 79.

SUDIJA HANT: Da.

TUŽILAC BAUER – PITANJE: Gospodine 79, dakle, vaš odgovor je da niste, da li ste čuli ili da niste čuli ko se s njim družio?

SVEDOK VG-79 – ODGOVOR: Da, nisam čuo ko je se družio, đe je ko, jer nisam im'o prilike nigdje ni vidjeti, sem to strijeljanje kad je to se desilo, tad sam vidio i to.

TUŽILAC BAUER: U redu. Časni Sude, nemam više pitanja.

SUDIJA HANT: Gospodine, zahvaljujem vam se što ste došli ovde da svedočite i zahvaljujem vam se na vašem svedočenju. Slobodno možete da idete.

SVEDOK VG-79: Hvala.

SUDIJA HANT: Dakle, ko je naš sledeći svedok?

TUŽILAC OSOGO: Mogu li da govorim na francuskom, zato što imamo neke probleme sa prevođenjem?

SUDIJA HANT: Da, naravno. Vi možete da govorite na francuskom, zato što je to službeni jezik ovog Suda i već sam više puta čuo zastupnike da govore francuski, pa to meni nije nikakav problem. Naravno, imaćemo i dodatnu pomoć zato što ćemo

uvek da imamo tu pauzu koja će da omogući prevodiocima da sve prevedu. Dakle, ko je sledeći svedok?

TUŽILAC OSOGO: Moj sledeći svedok je Ferid Spahić. I kao što je rekao moj kolega, taj svedok se odrekao zaštitnih mera koje ste vi 24. ovog meseca naložili.

SUDIJA HANT: Zahvaljujem vam se na tome, mada će nam ipak trebati popis pseudonima, u slučaju da taj svedok spomene druge ljude koji su dobili pseudonime. Da li mislite da će on da spominje takve ljude?

TUŽILAC OSOGO: Ne, u svom svedočenju on neće da spominje druge ljude kojima su u ovom Predmetu date zaštitne mere.

SUDIJA HANT: U redu. Hvala. Molim da se uvede svedok.

SUDIJA HANT: Gospodine, molim vas da pročitate svečanu izjavu koja se nalazi na ovom komadu papira koji vam je dao poslužitelj.

SVEDOK SPAHIĆ: Svečano izjavljujem da ću govoriti istinu, cijelu istinu i ništa osim istine.

SUDIJA HANT: Molim vas sedite, gospodine. Molim da se uključi i drugi mikrofoni kod svedoka. Gospodine Osogo, možete da nastavite.

GLAVNO ISPITIVANJE: TUŽILAC OSOGO

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Dobro jutro, gospodine Spahiću.

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Dobro jutro.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Ja ću da vam postavim neka pitanja u vezi sa vašim saznanjima o događajima do kojih je došlo u mestu na kom ste se vi tada nalazili. Ja vas molim da mi odgovorate smireno i da pokušate da govorite dovoljno sporo kako bi prevodioci mogli da stignu da prevedu, tako da svi mi koji učestvujemo u ovoj raspravi, možemo da pratimo vaše svedočenje. Da li je to u redu?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Da. U redu.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Možete li da nam, ukratko, nešto kažete o sebi? Predstaviti se Sudu, gde živite, kako se zovete i gde ste živeli 1992. godine?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Da. Ja sam Ferid Spahić. Rođen sam 1963. godine u selu Smriječe, opština Višegrad. Tu sam živio do 1992. godine.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Do kog meseca 1992. godine ste živeli tamo?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Do 14. juna 1992. godine.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Možete li da nam kažete šta se dogodilo u aprilu 1992. godine, u mestu gde ste vi živeli?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: U aprilu 1992. godine, odnosno početkom aprila, došlo je do barikada, Srbi su na jednoj strani pravili barikade, na drugoj strani su Muslimani. Jedna paravojna jedinica iz Srbije bila je ubačena na teritoriju Dobruna i došlo je do oružanih čarki. Po zapljenjenim dokumentima, od jedne grupe takve, radilo se o Bijelim orlovima i to su bile članske karte, u stvari, neispunjene pristupnice Bijelim orlovima.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Rekli ste da je došlo do sukoba između Srba i Muslimana. Kakva je bila opšta situacija za Muslimane u zaseoku u kome ste vi živeli? Kakva je bila njihova reakcija na te događaje?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Situacija u mom zaseoku, tih prvih dana aprila, bila je bezbjedna, dosta bezbjedna. Reakcije su bile, više čuđenja nego, nego, u stvari, svi smo se pitali šta se to dešava?

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: A vi, kakva je bila vaša reakcija?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Ja sam to sve promatr'o čudno i zabrinuto. Nisam se previše politikom bavio, nit' sam stranački oprijedeljen, tako da sam, možda previše naivno shvatio tu svu situaciju.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Da li ste ostali na istom tom mestu, dakle u vašem selu?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Ko su bili članovi vaše porodice koji su bili u kući?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Imao sam starog oca i suprugu.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Da li su te dve osobe takođe ostale tamo gde su i bile?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Otac je ost'o kod kuće, a suprugu sam, ne sjećam se datuma, ali nju sam posl'o za Višegrad, kod sestre, a ja sam se povuk'o u jedno selo, Žagre, malo dublje prema, malo dublje prema šumi.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Zašto ste otišli?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Moja kuća je prva od Bosanske Jagodine i od magistralnog puta Višegrad-Užice, tako da sam, takoreći, bio prvi, a u tom selu sam imao školskih jarana, školskih drugova i s kojima sam mog'o kontaktirati i razgovarati o situaciji. Tih momenata nije bilo straha i ...

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: A šta ste radili u Žagrama?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Ništa posebno. Sjedili, razgovarali, komentarisali. A ja sam tu ost'o, recimo do 5., 6. aprila, a onda sam se i ja prebacio za Višegrad.

SUDIJA HANT: Napravićemo sada pauzu do 11.30.

(pauza)

SUDIJA HANT: Izvolite, Gospodine Osogo.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Nastavićemo gde smo stali pre nekoliko trenutaka. Gospodine Spahiću, vi ste rekli da ste išli u Višegrad, a kada ste se vratili iz šume, da li je to tačno? Gde ste bili u Višegradu, tačno? Da li ste bili u kući, da li ste bili sakriveni?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Bio sam, naš'o sam ženu kod svoje sestre, njene sestre, u stvari. Tu sam bio, u kući jednoj.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Rekli ste da ste bili u nekoj kući. U čijoj kući?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: To je kuća u kojoj je moja svastika stanovala kao podstanar. Mislim da je vlasnik Međuselac, ali imena se ne sjećam.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Kad ste otišli u Višegrad ili pre nego što ste otišli, da li ste primetili bilo kakva vojna kretanja?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Pa, nije bilo vojnih kretanja. Bila je barikada u Bosanskoj Jagodini, to je selo nasuprot moga. Srpska barikada. A vojske nije bilo.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Da li ste se vratili u vaše selo i vratili se svojoj porodici posle toga?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Jesam, ali posle ulaska Užičkog korpusa, oko 20. aprila.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Da li je to datum kada je Užički korpus otišao? Da li se sećate tačno kog je to bilo meseca?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: April mjesec. Međutim, to je datum koji je nevezan za Užički korpus. To je, recimo, datum mog povratka u selo.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Spomenuli ste Užički korpus. Došlo je do zabune. Kog je tačno meseca Užički korpus napustio vaše selo?

SUDIJA HANT: Da li postoji bilo kakav spor i da li je to bitno baš za svedočenje ovog svedoka? Koliko sam ja shvatio, oko toga nema nikakvog spora, oko datuma kad su oni otišli, prema tome kažete to svedoku, recite mu koji je to datum, a onda ga pitajte kada se on vratio u svoje selo u odnosu na taj datum. To će da nam uštedi jako mnogo vremena.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Hvala, časni Sude. Gospodine, možete li da nam kažete kada ste se vratili u svoje selo?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Znači, oko 20. aprila vratio sam se u svoje selo.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: I kad ste se vratili, da li su muškarci iz neke etničke grupe došli do neke određene odluke?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Korpus je već uveliko bio u Višegradu, on je ušao 13. aprila. I mi smo nastavili normalan život u tom selu, kol'ko je to bilo normalno. Svakodnevno su patrole prolazile kroz selo. Moj otac nikuda nije iš'o iz kuće. Tako da su ga oni, prilikom pretresa terena, našli u kući, ali nije maltretiran, čak su ga pojedinci zavoljeli. Tako, kad bi patrolirali kroz selo, obavezno su navraćali kod njega na kafu. Ali, pojedinci ...

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Vojnici tog korpusa su zauzeli određene strateške položaje u gradu, zar ne?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Da, pošto uzmemo u obzir da je muslimansko stanovništvo, pre ulaska korpusa u grad, napustilo grad, vrlo mali broj, 200, 300, pretežno starijih ljudi je ostalo u gradu. Oni su imali potpuno čist etnički grad.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Da li ste primili bilo kakav zahtev ili poziv da ostanete ili da odete?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Tih dana, dok je bio Užički korpus, dok su patrolirali kroz ta sela naša, ja sam kontaktirao sa tim ljudima. Tražili su da se preda naoružanje, naravno, ko je im'o i ja sam s tim ljudima kontaktir'o. Neki od njih su govorili, dok su oni tu, misli se na korpus, da se ništa ne brinemo i da neće biti problema. Međutim, kada oni odu, a vjerovatno su znali da će otići, nek nam je bog na pomoći. Ja to nisam mog'o sam sebi prevesti, šta to sve znači, u stvari.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: I kad su oni otišli, kakav je bio stav nemuslimana prema vama?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Korpus se povukao, mislim, 18. maja. Po mom zapažanju, a mogao sam da vidim njihovo povlačenje, to je bilo polovično povlačenje i ljudstva i tehnike. Posle povlačenja u Višegrad dolaze razne paravojne formacije. Ja nisam imao ličnih susreta, ali po komentarima drugih ljudi, radilo se o šešeljevcima, arkanovcima, crnokošuljašima, ko sve ne.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Da li ste vi lično videli da se to dešava ili da li su tražili od vas da napustite grad?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Naglasiću samo jednu stvar, u tim patrolama koje su prolazile kroz naše selo, gotovo uvijek bio je, bio je neki koji je odudar'o od te patrole i takvog jednog koji je pio kafu, takođe s tim ljudima pred mojoj kućom. Posle povlačenja korpusa vidio sam u zaseoku Bare, to je bio 3. juni, kad su ubijene dvije žene. Tako da, ti su ljudi najvjerovatnije došli sa Užičkim korpusom, snimali teren i posle povlačenja Užičkog korpusa, oni su ostali.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Spomenuli ste dve žene koje su ubijene, da li znate kako su ubijene?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Jedna je bila, imala je kraću nogu, to je Muša Karaman i Hadžira Karaman, starija žena. Ubijene su 3. juna, ta grupa je došla sa dva auta. Ja sam to posmatr'o sa obližnjeg brda sa dvogledom. Ubijene su u jednoj kući i zapaljene. Po njihovom odlasku, ove grupe, ja i Mušan smo sišli do te kuće koja je već gorjela. Mušu Karaman smo našli u predvorju, pucano joj u potiljak i nju smo uspjeli spasti iz vatre, a Hadžiru nismo uspjeli naći, tek sutradan smo našli njene kosti, kad je kuća izgorjela. Među tim ljudima koji su to napravili, među tih šest ljudi, bio je taj čovek sa dugom bradom, koji je pio kafu pred mojoj kućom.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Gde se to desilo, je li to bilo u vašem zaseoku ili na nekom drugom mestu?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: To selo Smriječe je sastavljeno od više zaseoka. Jedan od zaseoka je Bare, gdje se desio ovaj zločin.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Da li imate bilo kakve informacije o drugim osobama koje su ubijene u ovom zaseoku, pored osoba Karaman?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Da. I to je se desilo prije nego što su ove dvije osobe ubijene. To je zaseok Brijeg koji je nekih 500 metara niže od ovog zaseoka. Tu je ista grupa, samo prije nego što će doći na ovaj drugi zaseok, ubila tri žene, jednu retardiranu djevojčicu i zapalila ih u štali. Jednu ženu je uspjela njena kćerka da izvuče iz vatre i tu sam ženu ja zakop'o, u njivi pored kuće.

SUDIJA HANT: Gospodine Osogo, nama bi jako mnogo pomoglo kada bi znali izvor informacija ovog svedoka, zato što se radi o informacijama iz druge ruke, a mi moramo da presudimo koju ćemo težinu da pridamo onome šta on kaže u ovom slučaju.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Naravno, časni Sude. Gospodine Spahiću, predsedavajući Suda vas je pitao da nam kažete na koji način ste vi došli do ovih informacija koje ste nam upravo saopštili? Ko vam je to rekao, kako ste vi saznali to šta nam sada govorite?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Mi smo se tog dana krili u obližnjoj šumi. Prvo što smo vidili i čuli bili su pucnji, a zatim dim u zaseoku Brijeg. Tad sam pretpostavio da bi oni mogli doći na zaseok Bare. Tad sam sa Mušanom uzeo dvogled i istrčali smo iznad zaseoka Bare na jedno brdo i odatle sam vidio i dolazak auta, njihov izlazak iz auta, upadanje u kuće, pucnjeve i posle njihovog odlaska, na licu mjesta sam našao mrtvu Mušu, a Hadžiru smo tek sutradan našli. A po dolasku, mislim, Fatime Čelik koja je uspjela u zaseoku Bare da pobjegne u travu jedno 20 metara od kuće, koja je svoju majku izvukla iz, iz vatre, saznao sam za ove četiri žene na, na ... I isti dan sam siš'o u taj zaseok i zakop'o njenu majku Mušu, a muževi ovih ostalih žena, ove dvije žene, oni su svoje supruge zakopali na groblju. Ja nisam smio otići do groblja, tako da smo to obavili odmah tu, pored kuće, u njivi.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Znači, ako sam pravilno shvatio, Fatima Čelik vas je obavestila o ubistvu te tri žene koje ste vi upravo spomenuli?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Četiri, u stvari. Tri žene i retardirana djevojčica.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Da li znate imena tih žena i te djevojčice, da li se sećate njihovih imena?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Sećam. Muša Čelik, Ramiza Čelik, Mina Čelik i retardirana djevojčica, Hidajeta Čelik.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Osobe koje su ubijene, da li ste primetili nešto naročito, neka posebna dela koje su u odnosu na njih počinili vojnici?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Pa bilo je to klasično ubistvo, koliko sam ja vidjeo na telu Muše. Ubijena je s dva metka, u prsa, ali kako mi je Fatima pričala, ona je čula tok razgovora, jer, bila je vrlo blizu, između ubice i žrtve. On joj je tražio novac i zlato, ona nije imala ni jedno ni drugo. Onda je on pit'o svog jarana s kojim je doš'o tu: "Šta ćemo, brate?" Ovaj mu je rek'o: "Ubijaj." I onda je natjer'o da uđe u kuću, čuli su se pucnji i posle toga, kad je otiš'o, Fatima je našla majku mrtvu i izvukla je iz vatre, a kuća je zapaljena.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Da li su neke druge kuće spaljene, osim ovih koje ste vi spomenuli?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Spaljena je kuća Muše Čelik, Ramize Čelik, Mine Čelik, u tom zaseoku. Muša i Ramiza su ubačene u štalu i zapaljene su u štali, a Hidajetine kosti su nađene na mjestu gdje je nekad bio kokošinjac. To je sve na zaseoku Brijeg. A na zaseoku Bare, samo je kuća Muše Karaman zapaljena i one u njoj. A to su zaseoci od par kuća, tu nema mnogo kuća, tako.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Žrtve koje ste spomenuli, to su sve žene. Gde su bili muškarci?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Do tada nisu ubijane žene, tako da se žene nisu ni bojale, nisu ni išle od kuća. A mi muškarci smo se sklanjali po, po šumi okolo, okolo tih zaseoka. I to je prvi slučaj da su ubijene žene. Zato su one slobodno i dočekale ove ljude, nisu bježale.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Dakle, možemo zaključiti da muškarci, muževi tih žena, da su se krili na istom onom mestu gde ste se i vi krili?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Nije to baš isto mjesto, ali to je sve tu. Bili smo u kontaktu. To je možda od 500 metara razdaljine, tako da ...

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Nakon tih događaja, nakon smrti tih žena u ova dva zaseoka Brijeg i Bare, šta ste vi uradili?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: To se desilo 3. juna, znači. Mi smo još izvjesno vrijeme bili u šumi, tu. Onda sam ja otiš'o šumom do Dobruna i u tom dijelu je bilo, jedna grupa muškaraca koja se krila po šumi. Jednostavno smo tražili izlaz. Međutim, posle, kad su kuće izgorjele u tim zaseocima, prekinuta je struja, nismo imali vijesti više ni o čemu, ni kud krenuti, ni ... Naše su žene, inače, prije ovoga događaja, išle redovno pazarnim danom u Višegrad. Nije ih niko dir'o, ali su uvijek donosile neku novu informaciju o ubistvima koja su se dešavala u gradu. I taj 3. juni je bio pazarni dan i nedugo posle dolaska ovih žena sa pijace, s pazara, oni su došli za njima. Tako da mi nismo mogli naći rješenje. A samo rješenje nam se nametnulo 13. juna, kada je komšija Srbin iz Bosanske Jagodine, Đorđe Gacić, došao u selo Žagre u koje smo se mi već, u međuvremenu, povukli. I ponudio jedno, tada jedino prihvatljivo rješenje.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Koje je nacionalnosti bio taj komšija?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Đorđe Gacić je Srbin iz Bosanske Jagodine.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Da li je on pozvan na sasatanak?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Ne. Ne, on je samovoljno doš'o u to selo. Ja sam mu prvi priš'o. Zatim je prišlo još par muškaraca, a on je doslovce rek'o ovako: "Etničko čišćenje", konvoj za odlazak stanovnika tih sela, tog mog sela i ostalih sela u

okolici, kreće sutradan, 14. juna, da postoje pravci Skoplja, Olova i Kladnja i da bi mi trebali ići na te konvoje, jer, ponavljam, naglasio je da je "etničko čišćenje". Tražio je da dva muškaraca iz Žagra odu u Bosansku Jagodinu, da bi postigli neki dogovor. Otišli smo, Derviš Kasapović i ja, Đorđetovim autom. Bio je to "Fiat 750" (Fiat) i u Bosanskoj Jagodini, u "Rzavskum Bregovima", restoranu, bila su još dva dva čovjeka, Alibeg Kustura i Ismet Kustura i mislim da je Salko Omerović bio iz zaseoka Potok, ali ne mogu sa, ne mogu biti siguran. To su ljudi koji su obavješteni isto kao mi. Mi, svi smo došli na taj sastanak, da vidimo šta je to, u stvari. Tu u kafani su bili ti Srbi iz Bosanske Jagodine, Rade Simić, Dušan Simić, Dušan Marić, naknadno je došao Ljupko Tasić koji je bio obučen u maskirnu uniformu, nosio oružje i on je započeo razgovor i on je bio, izgleda, zadužen za te stvari. Dok smo čekali njegov dolazak, kratko nam je objasnio da sutra konvoji idu, da će nas pratit' Crveni krst. Ko se ne odazove na poziv, vojska je tu na granici sa Srbijom, misli se na Užički korpus, doći će na pretres terena, koga nađu, ubiće. Ja sam mu samo tražio da, da nas prati neko od njih, od tih komšija koje smo godinama poznavali i upit'o sam ga da se nešto ne desi kao što se desilo sa prethodnim konvojem koji je organizovan u Višegradu, a muškarci su završili tu blizu Bosanske Jagodine. Tad je strijeljano 17, 18, 19, ne znam tačno brojku. Među njima je bio i od moje svastike muž.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Samo trenutak, pre nego što nastavimo. On vam je, Đorđe vam je rekao da je etničko čišćenje počelo, a on je bio Srbin, a vi ste Musliman, to je činjenica. Da li ste vi njemu verovali?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Ja sam, ja sam vjerov'o i ja kao ja sam vjerov'o da nam tog momenta želi dobro, jer ja sam 30 godina proveo sa njima, tako da nisam im'o razloga da sumnjam. Etničko čišćenje je bilo relativno nov pojam za mene, tako da nisam ni obrač'o pažnju na značenje te riječi. A više sam razmišlj'o da se taj narod, koji je danima po šumi, po kiši, vjetru, da se prebaci negdje na sigurnije mjesto, a tog momenta taj konvoj je bio, uz svo poverenje prema tim Srbima, bio jedini izlaz.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Da li je bilo zvaničnih organizacija na tom konvoju, konvoju koji vam je on predložio?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Po njegovim riječima, na radio Višegrad se vrtio poziv građanima da pristupe tom konvoju, kako sam rek'o maloprije, Crveni krst je bio aktivan, po njegovim riječima, naravno, što se nije moglo provjeriti. Čak su mi obećali da će te ljude u konvoju pratiti pojedinci iz Bosanske Jagodine, sa kojima sam ja odrast'o. Tako da nekih pouzdanijih podataka o tom konvoju mi nismo imali, osim što nam je Ljupko to predočio.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Da li je taj konvoj bio stvarno i organizovan, da li ste se vi tamo skupili? Šta se, u stvari, dogodilo?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: U tim stvarim niko nije im'o iskustva. I konvoj je, relativno, za mene, bio nov pojam. Mi smo se posle tog sastanka vratili i obavjestili narod o čemu se radi, u stvari. Rekli smo im da razmisle i da odluče da l' da krenu il' ne krenu. Međutim, pošto je situacija zaista bila bezizlazna u tom dijelu, sutradan smo vidjeli da je narod iz Žagara, recimo mi smo tu večer noćili na Barama, ali je narod iz Žagara krenuo, kompletan i krenuli smo i mi, a, naravno, vjerujući u, u riječi ovih komšija, Srba. Čak je nešto i mašina moj Mušan, komšija, svukao kod Đorđa Gacića i ostavio da on pričuva, dok to nešto ne prođe. Tako da je sve izgledalo, zaista, da neće biti problema.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Gde ste bili vi, a gde su bili ljudi iz Žagara i drugih zaseoka?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Taj dan kad smo obavili razgovor u Jagodini, ovaj čovek, derviš, koji je bio sa mnom na tom sastanku, to je stariji čovjek, zamolio me da idemo polako, od zaseoka do zaseoka i da ljudima kažemo šta je posredi, u stvari. I tako sam sa njim stigao u Žagre, u njegovo mjesto. Kad smo predočili ono što smo čuli na sastanku, ja sam se vratio u zaseok Bare, u kuću Mušana Čelika i tu smo tu noć, prije konvoja, zadnju, prenoćili.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Da li su vam bila stavljena na raspolaganje ikakva vozila?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Izvinite, na raspolaganje? To je sutradan, već kad konvoja treba da krene. Je l' mislite na kovoju?

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Da, da, upravo na to.

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: U Jagodinu su, 7.00, 7.30. recimo, izjutra, 14. juna, stigla dva autobusa. Narod je već pristig'o iz okolnih sela, iz mog sela, iz Žagara, tako da smo se potrпали u te autobuse, znači, organizacija je postojala. Tu je, te žene su ispratile, par žena, Srпкиnja, čak je bilo i suza. U ta dva autobusa smo krenuli prema Višegradu i usputno je ulazilo naroda.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Gde ste odlučili da idete? U kom smeru, šta je predloženo?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Pa, mi smo, iz mog mjesta gdje sam ja mog'o kontaktirati s ljudima, pošto su nam ponuđena ta tri pravca bila, izabrali smo, ovaj, za Skoplje, jer ako negdje idemo, onda da idemo gdje je zaista sigurno. Ovim drugim pravcima nismo znali šta se dešava, uopšte, ali znali smo da je, da se puca, da je, praktički, rat.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Da li ste imali ikakvu ideju o tome koliko je ljudi bilo s vama, bilo tačno ili približno?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Da sam znao da će mi to trebati, ja bih vjerovatno njih izbroj'o, ali mislim, iz ovih zaseoka, 100, 150 ljudi. To je relativna cifra, ja, zaista, ne ... Ali svi ljudi su bili da ...

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Svi ti ljudi su stali u taj autobus? Taj broj ljudi koji ste nam upravo spomenuli?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Ta dva autobusa, u stvari, su bila. To je stalo, da.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Da li ste vi lično ili lice koje je organizovalo taj konvoj, da li ste vi ili bilo ko drugi zabeležili imena ljudi koji su bili u tom konvoju ili možda su oni koji su organizovali taj konvoj, dakle, da li je iko napravio listu, popis ljudi?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Tog momenta, u Bosanskoj Jagodini, ne, ali po dolasku autobusa u Višegrad i formiranju konvoja, u stvari, gdje je još pristupilo autobusa, tu nam je zatraženo da napravimo spiskove sa imenom i prezimenom svakog u autobusu.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: To pravljenje spiska ljudi koji su bili u konvoju, je li to urađeno u Višegradu?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Gde tačno u Višegradu?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Tu gdje smo formirali kolonu. To je trg kod starog mosta i hotela "Višegrad".

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Naveli ste da su dva autobusa dovedena na mesto odakle je konvoj polazio, odnosno tamo gde je on organizovan. Koliko se još autobusa pridružilo tom prvobitnom konvoju u kom su bila ta dva autobusa?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Ja mislim da je još, da su došla tri autobusa i dva kamiona, pošto nije moglo da stane u autobus, dva kamiona sa ceradom. Al' tog momenta meni nije bilo bitno kol'ko je autobusa, kol'ko je kamiona, ali mislim da su to cifre.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Šta su osećali ljudi, putnici, da li su se oni bojali, da li su imali poverenja?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Vjerovalo je se, još uvijek je se vjerovalo da smo na pravom putu. Ja kad kažem, ja sam vjerovao. Po raspoloženju u autobusu, ženama je bilo drago što napustaju taj, tu neizvjesnost, kišu, šumu. I nama muškarcima je bilo drago, al' uvijek je postojala neka rezerva.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: U hotelu "Višegrad", da li ste se tamo sastali sa bilo kakvim vojnicima ili pripadnicima paravojskih formacija?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Ja sam razgovar'o sa svojim školskim drugom, Slavišom Tasićem, koji je bio tu u, vjerovatno, obezbjeđenju tog konvoja. Negdje ispod hotela su hodali, bilo je vojnika, raznih unifromi, vidjelo se da to nije organizovana jedinica, ali nisu prilazili autobusima i nije bilo problema.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Da li su to bili obični vojnici ili pripadnici paravojskih formacija?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Po meni, sve što nije organizovano je neorganizovano. Svaka vojska, ako ima komandanta, trebala bi da bude organizovana. Međutim to, to nije ličilo na neku organizaciju. Prvo po uniformama, po ponašanju.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Da li ste vi prepoznali ikoga među tim vojnicima, osim osoba koje ste upravo naveli?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Ne.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Da li su vojnici prišli ikome od putnika?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Tih momenata, ne. Ali posle, kad smo se spremali za polazak i kad smo bili svi u autobusima, ušla je osoba za koju sam kasnije saznao da se zove "Mitar Lukić", "Milan Lukić", pardon. Ja ga nisam poznav'o. Uš'o je upravo u moj autobus i stao je pored mene. Tad sam ga pogled'o tri sekunde, čet'ri, eventualno. Al' on je tražio momka po nadimku "Zenga", koji je bio u mom autobusu, a bili su školski drugovi njih dvojica, da iziđe napolje. Ali prije nego što je Zenga iziš'o, ispred autobusa se stvorila neka gužva. Tu je Ljupko Tasić raspravlj'o sa Milanom Lukićem, nisam čuo šta govori. Ali posle te rasprave, Zenga se vratio nazad u autobus. To je jedini incident dotad bio, u tom konvoju.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Šta je "Zenga", da li je to ime, nadimak?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Tog momenta je im'o nadimak Zenga, al' na žalost dobio ga je u nezgodno vrijeme. Inače, on nije bio Zenga. Im'o je ubistvo prije rata na duši i odsluživao je kaznu zatvora u Zenici. Po raspadu zeničkog zatvora, neko je u Višegradu rekao da ga je vidio u Hrvatskoj, u "zengama", to je naziv za jedinicu, jedinice hrvatske vojske, da ima svoju jedinicu. Međutim, to nije bilo tačno, kol'ko ja znam. On se vratio u Višegrad, ali je nadimak Zenga ostao.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Znači, osoba koju vi niste poznavali, je hteo da Zenga iziđe iz autobusa, da li je to to?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Zašto?

SUDIJA HANT: Gospodine Osogo, ne razumem kako ovaj svedok može da nam kaže na šta je mislila osoba koja je tražila da ova druga osoba izađe. Međutim, da li nam je potrebno ovoliko detalja? Radi se o tome da su događaji koji su se desili kasnije, za vreme ovog konvoja, oni su važni. Da li mislite da možemo da pređemo na ono šta je relevantno u ovom predmetu? Da li je važno da znamo zašto je ovaj čovek prozvan?

TUŽILAC OSOGO: Gospodine predsedniče, slažem sa onim šta ste vi rekli. Razlog zbog kog želim da nastavim je da shvatim svrhu ili namere organizatora, to jest njihovu nameru da premeste ove ljude ili da saznamo da li su oni njih prevozili sa dobrim namerama. Kada neko zatraži od osobe da siđe sa autobusa, možda on to radi da bi spasao tu osobu. U tom slučaju mi onda možemo da zaključimo da oni savršeno dobro znaju šta će da se desi sa drugim osobama u konvoju ili da se radi o osobama dobre volje i da će osoba od koje traže da izađe iz autobusa, ta osoba će da ima neku drugu sudbinu. To je svrha mog pitanja.

SUDIJA HANT: To nije bilo jasno iz sažetka svedočenja ovog svedoka koji smo mi primili. Međutim, ako je to važno, mogu li onda da vam predložim da jednostavno pitate svedoka da li je bilo šta tom Zengi rečeno, zašto su tražili od njega da siđe iz autobusa. I onda ćemo da pređemo na to. Međutim, ovo traje jako dugo i ja želim da mi stvarno pređemo na relevantni, bitni deo svedočenja ovog svedoka.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: U redu, časni Sude. Razumem to šta ste rekli i mi idemo u tom pravcu. Gospodine Feride, rekli ste nam da vi lično ne poznajete Milana Lukića?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Ne poznam, u stvari.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: To je bio 14. jun, dan kada je konvoj odlazio?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: U koje selo je otišao? Znači, konvoj je išao u kom pravcu, prema kom selu?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Krenuo je kroz grad u pravcu Užica, međutim, na izlazu iz grada, otišao je zaobilaznim putem preko novog mosta, preko Drine, preko jezera i krenuli smo put Semeća, put Rogatice. Samo ću morati da naglasim, ako mi dozvoljavate, dok smo još uvijek bili na trgu, pojavilo se vozilo sa oznakom Crvenog krsta, ali to je bio "Pincgauer" (Pinzgauer), vojne boje, sa istaknutim tim Crvenim krstom, napravio krug na, na trgu i jednostavno je otiš'o.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Da li je iko izašao iz vozila i učestvovao u organizaciji i odlasku konvoja?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Ne. Ne, on je samo doš'o iz pravca grada, napravio krug, tu na trgu i otiš'o je ponovo prema gradu. Ja ga više nisam vidio nikad.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Pravac konvoja, da li je to bio isti pravac koji ste i vi izabrali?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Ne. Kol'ko znam od ovih ostalih autobusa, u stvari kol'ko sam saznao posle izvesnog vremena, svi smo na spiskovima putnika naglasili pravac "Skoplje". Međutim, pravac kojim smo krenuli je vodio prema Rogatici, prema Sarajevu, ali nama od te tri mogućnosti, ostalo je još Olovo i Kladanj.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: I gde ste se zaustavili? Nakon što ste krenuli, gde ste se zaustavili?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Pred Rogaticom. Moram da naglasim da je ovo obilazni put do Rogatice. Da to nije glavni put prema Ustipraču. Bila je neka barikada tu, ili checkpoint (checkpoint, barikada), recimo. I, pošto su šoferi malo razgovarali sa tim ljudima na checkpoint-u, rekli su nam šoferi da ne možemo ići u Rogaticu, već moramo nekim makadamskim putem, desno, ići prema Soko'cu, da bi došli do Olova, to je bio cilj. Taj je put vodio kroz srpska sela, bilo je provokacija u toku tog puta, od strane tih mještana, ali nije ozbiljnijih problema bilo do poslednje stanice, Išarića, Brdo iznad Olova.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Da li ste uz put imali pratnju ili stražare ili ste bili slobodni, mogli ste da se slobodno krećete, sami?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Bila je pratnja, mislim, u svakom autobusu po dva čovjeka. Naoružana, naravno, automatima i ja sam ovoga jednog poznav'o, što je bio pratilac u mom autobusu. To je bio konobar iz Višegrada, ali ime mu ne znam. Tako da je tog momenta bilo čak dobro što znam čovjeka, oseć'o sam se sigurnije. Znači, pretpostavljam da su i ostali autobusi imali svoje pratilce.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: U vašem autobusu, vojnici koji su bili u pratnji, koje su oni bili nacionalnosti?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Bili su Srbi. Recimo, ovoga jednog nisam poznav'o, čim ga ne znam, ne znam ni koje je nacionalnosti, ali logično je da bi treb'o biti Srbin.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Kad ste prvi put stali, posle tog prvog zaustavljanja, u kom ste pravcu krenuli dalje?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Mislite na zadnjoj lokaciji gdje smo stali? Išarića Brdo?

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Nakon što ste napustili Višegrad, rekli ste da ste usput stali.

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Taj checkpoint smo prošli, prije Rogatice i imali smo još jedan zastoj, jer je čovjek koji je želio, koji se, u stvari, predstavio se da radi na, ona Srnina novinska agencija, "Srna", "Srpska novinska agencija", pitao je šofera, zastavio autobus i pitao šofera: "Gdje ove ljude vozite i kol'ko ljudi ima?" On je odgovorio: "Vozimo ih prema Olovu" i da nas ima oko 700, 800. Ja zaista ne znam kol'ko je to bilo, ali to je cifra tog vozača. I još smo jednom stali u Soko'cu, kratko vremena, ne znam kol'ko. I tad smo krenuli prema Išarića Brdu, nije više bilo stajanja. I nije bilo problema nikakvih.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Još uvek govorite o 14. junu 1992. godine, zar ne?
SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Da li ste negde proveli noć, pretpostavljam da se niste kretali i danju i noću?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Taj put, Višegrad-Išarića Brdo i sva ta organizacija oko konvoja, to je sve u toku dana i završeno i pređen je taj put. Znači, na Išariću Brdu smo bili, još se uvijek videlo 14. juna. Još uvijek bio dan, u stvari.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Da li ste imali sa sobom neke lične stvari, bilo šta?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Da. Pa, imali smo ličnu dokumentaciju, novac, nešto garderobe što se ... Nisu nam dozvoliti mnogo da, da, stvari povlačimo od kuće, ali nešto garderobe smo imali. I lične stvari koje svaka osoba ima.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Da li ste vi mogli tokom tog puta da zadržite svoje lične stvari?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Da. Niko nas ništa nije pitao u vezi tih, al' u toku ovoga puta, do Išarića Brda, recimo i tu nije bilo problema, dok nije počelo razdvajanje staraca i djece od sposobnih muškaraca.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Da, mi sada prelazimo na 15. juni 1992. godine, kad ste vi počeli taj svoj put. Šta se onda desilo?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Da bi došli do 15. juna, moramo se vratiti u Sokolac da noćimo. Znači, posle odvajanja starijih ljudi, žena i djece koji su otišli put Olova, mi smo vraćeni u pravcu Soko'ca, već je padao sumrak, svjetla su bila upaljena u auta i u sam grad smo stigli, u Sokolac, ja sam tu radio 1988. godine, ali

bio je mrak i svjetla nije bilo u tom gradu. Tako da nisam vidio gdje smo, u stvari stali. Tu su nas, iz svih autobusa, u kojima je ostalo po neko'ko tih ljudi, pretjerali sve u moj autobus, u kome nas je najviše bilo ostalo. Dali su nam dvojicu stražara naoružanih i tu smo trebali da prenoćimo, u stvari, tu smo i prenoćili.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Rekli ste da je to bio autobus i, isto tako, da su ispraznili druge autobuse?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Koliko je ostalo autobusa u kojima je još bilo ljudi, od tih autobusa koji su napustili Višegrad?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Ja mislim, u stvari svi ljudi koji su vraćeni sa Išarića Brda, kako je ko ostajao po autobusima, ja ne znam sada kol'ko je bilo po ovom, autobusu, su pretjerani u moj autobus u kome je najviše ljudi ostalo.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: A koliko je to bilo osoba?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Mi smo sutradan, kad smo krenuli put Rogatice, ja sam jednom pokuš'o da izbrojim, međutim neki su ljudi ležali pozadi, tako da sam na nekoj cifri od 45, 46 ljudi prekid'o brojanje. Tog momenta to, jednostavno, nije bilo bitno, jer neke su se druge stvari dešavale koje su, samo naše vraćanje nije dio plana i dogovora našeg. Tako da bi i budali bilo jasno da nešto se ne dešava kako treba.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Da li su vas maltretirali na bilo kakav način? Da li je bilo ikakvog nasilja za vreme te promene?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Ne.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Rekli ste da, pre nego što ste se zaustavili prvi put, lične stvari koje ste imali sa sobom bile su proverene, oni su ih prekontrolisali, je li to tačno? Novac i tako dalje?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Da, od tog momenta na Soko'cu kad smo prenoćili, niko nas nije pitao ni šta imamo, ni ...

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Ali posle?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Posle, da. Posle dolaska u Rogaticu, tu nastaju pravi problemi i glavni problemi. Tu su nam naredili kad smo stali, u blizini silosa, još uvijek na makadamskom dijelu, posle nekog njihovog dogovora na čelu kolone, došli su na vrata našeg autobusa i naredili da lične stvari, dokumente, novac, prstenje, satove ubacimo u kese koje su nam dali i, navodno, to će nam biti vraćeno. Tako da smo, pretpostavljam da smo svi predali ono šta smo imali, jedino sam ja zadrž'o izvjesnu količinu novca koju sam im'o, jer sva mi ta situacija nije mirisala na dobro,

pa kao da sam sebi rek'o: "Ako prođem, prođem, ako ne prođem nećete ni vi" u tom smislu nešto.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Ti predmeti, roba koja vam je uzeta, zaplenjena, da li vam je ikada vraćena, onako kako vam je obećano? Da li su vam ikada vratili vašu imovinu?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Ne.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Da li je došlo do razmene, da li su vam na kraju puta obećali da ćete na kraju puta biti razmenjeni, da će doći do razmene?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Kad su nas vraćali sa Išarića Brda, onda su rekli da mi idemo za razmenu i da se žene ništa ne sekiraju, ne plaše, sve će biti u redu. I još uvijek je ta nada u razmjenu bila prisutna, u stvari je to jedini još izlaz. Više nije bilo dogovora. Znalo se ko komanduje i ko upravlja. Mi smo samo slušali. Već tad smo bili obični predmeti.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: I ta razmena, kako je to trebalo da se sprovede, da li su vam rekli kako će da se odvija ta razmena?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Nije nam niko nikad rek'o kako bi to trebalo da izgleda. Niti smo mi znali, u stvari, kako to izgleda. Samo smo se držali te razmjene k'o, kao jedinog izlaza.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Autobus u kome ste vi bili, u tom autobusu koje su nacionalnosti bili putnici?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: To su sve mještani, Muslimani, 100 psoto Muslimani.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: A razmena koja je predložena, da li se to, u stvari, sastojalo od razmene ljudi jedne nacionalnosti za ljude druge nacionalnosti?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Pretpostavljam da bi to trebalo da, da ... Međutim, mi nismo imali, još uvijek, konkretan plan razmjene. Tek, ja se izvinjavam, tek posle, recimo, kad smo bili pretučeni i kad smo bili povezani, neko je od tih, srpskih vojnika, da ih nazovemo, rekao da oni daju nas 50 za njihovih 10 i kako su oni dobri, kako ... Tad smo nešto konkretno imali, al' tog momenta smo bili zavezani, što ne priliči razmjeni.

SUDIJA HANT: Gospodine Osogo, sada je 13.00. Napravićemo pauzu za ručak, a nastavićemo u 14.30.

(pauza)

Fond za humanitarno pravo
dokumentovanje i pamćenje

SUDIJA HANT: Gospodine Osogo.

TUŽILAC OSOGO: Dobar dan, časni Sude, dobar dan gospodine. Hteo bih da nam svedok kaže nešto o tome gde je mesto odakle su otišli iz Višegrada, dakle ono mesto odakle su krenuli u Jagodinu, zato što moramo da imamo vrlo tačnu sliku o tome odakle su krenuli i gde su stigli i gde su se tačno dogodili poslednji događaji o kojima govori. Ovo je dokazni predmet 19-2. Sada bih hteo da pokažem Sudu.

SUDIJA HANT: Ovo nije još dokazni predmet, ovo je samo dokument. Pokažite ga svedoku, pokažite ga Odbrani, pogledaćemo ga i mi, pa ćemo onda da odlučimo da li će on postati dokazni predmet ili ne.

TUŽILAC OSOGO: Naravno, da. Ali broj dokumenta je 19.

SUDIJA HANT: 19-2. Da, hvala.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Gospodine Spahiću, molim vas da nam pokažete gde se nalazi vaš zaselak, gde ste vi živeli?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Selo Smriječja, to bi bila ta prva kuća, od ove dvije ovdje. Tu bi bila još jedna, međutim ovdje nije prikazana, znači ja bi o'zgo bio prvi od Bosanske Jagodine.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Dakle, pre ste govorili o tome da su ljudi bili prikupljeni pre nego što su otišli odatle. Možete li da nam kažete gde su svi ti ljudi bili sakupljeni? Dakle, ljudi iz vašeg zaseoka i susednih mesta, gde su oni bili prikupljeni pre nego što je konvoj napustio to mesto, Jagodinu?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Par ljudi iz ovog ovdje, mog djela, to se zove Luke, krio se odma' blizu kuća, al' tu je bilo dva čovjeka i dvije žene. Kod ovog ovdje djela, ovo bi trebalo da bude Brijeg, ljudi su bili odma' iza kuća, u šumi. Ovaj ovde dio se zove Bare, Gornje i Donje, gdje sam i ja bio sa ovim ovdje ljudima.

SUDIJA HANT: Izvinite, gospodine, mi ne želimo da nam vi kažete gde su oni bili pre, nego samo da nam kažete gde ste se to vi sakupili, gde je to mesto gde ste vi bili prikupljeni, a onda kasnije možemo da se vratimo na to pitanje odakle su svi ti ljudi bili. Ali, dakle, pitanje je bilo gde ste se svi vi nalazili sakupljeni pre nego što je konvoj krenuo?

SVEDOK SPAHIĆ: U Bosanskoj Jagodini, na stanici u Bosanskoj Jagodini su došli ljudi iz Velatova, Čengića, tu jedan zaseok Potok koji nije ucrtan, Smriječja, Žagara,

a usput smo, kad smo krenuli put Višegrada, primili ove ljude s Dubovika i ovih kuća koje su bile uz sami magistralni put. Okrugla nije krenula sa nama na taj konvoj.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Drugom rečima, konačno ste prikupljeni u Višegradu. Možete li da nam kažete, pokažete na ovoj karti gde se to tačno dogodilo, odnosno gde su vas sakupili u Višegradu?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: To je bilo na trgu, kod staroga mosta ispred hotela "Višegrad". Tu je taj konvoj formiran, a bilo je ljudi iz raznih višegradskih sela, iz Višegrada samog.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: U redu. Hvala. To smo upravo i hteli da saznamo, gde su ti ljudi prikupljeni. Takođe znamo da su se i drugi ljudi pridružili tom konvoju putem. Hvala vam. A sada ćemo da se vratimo na povratak vašeg autobusa i činjenicu da se taj autobus vratio u Rogaticu, ispred fabrike.

SUDIJA HANT: Da li želite da se ovo sada prihvati kao dokazni predmet?

TUŽILAC OSOGO: Da, časni Sude.

SUDIJA HANT: Ima li ikakvih prigovora od strane Odbrane?

ADVOKAT DOMAZET: Ne, časni Sude.

SUDIJA HANT: Dakle, radi se o dokaznom predmetu P19-2.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Hvala, časni Sude. Dakle, rekao sam da, kad ste se vratili u Rogaticu, da ste se zaustavili pred fabrikom slada. I pre nego što su vam oduzeli vaše legitimacije, novce i vašu imovinu, da li ste primetili da se tu nalazi još jedno vozilo, jedno manje vozilo koje se takođe zaustavilo uz vaš autobus?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Da. Posle oduzimanja dokumenata, ličnih stvari i novca, mi smo u tom autobusu pošli na čelo kolone. To je bila jedna, oklopno vozilo, vojno i nalazio se drugi autobus jedne firme iz Višegrada, "Terpentin", koji je bio okrenut u suprotnom smjeru od smjera u kome smo upravo došli.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Da. Vratićemo se na autobus firme "Terpentin". Moje pitanje je: da li je tu bilo drugo manje vozilo koje se zaustavilo pored vašeg autobusa.

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Tog momenta kad smo bili na čelu kolone, stiglo je vozilo iz pravca Rogatice, "Citroen" (Citroen), koje se zaustavilo između ova dva autobusa. I iz tog auta su izašla dva muškarca s prednjeg sjedišta, a sa zadnjeg sjedišta su izveli jednu osobu zavezanih ruku na leđima i s maramom preko lica,

preko očiju. Suvozač ovog auta je tu osobu udario nogama u stomak i onda su je preveli do "Terpentinovog" autobusa i ubacili unutra.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Da li ste mogli da identifikujete vlasnika ili vozača tog vozila?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Ne. Ti ljudi su mi bili nepoznati. Čini mi ... Dobio sam dojam, oni kao da nisu znali ni ko smo mi, ni što smo mi tu, u stvari, jer je vozač ovog "Citroenovog" auta, kasnije sam saznao da se radi o Slaviši Vukojičiću iz Rogatice, je jednog momenta pogledao u taj naš autobus i pitao je jednog vojnika koji je imao činove na džepu od košulje, tačnije bile su dvije zvjezdice na, na epoleti i pitao je: "Ko su ovi?" To je bilo glasno, da sam mog'o da čujem to. Međutim, ovo što je rekao ovaj vojnik sa činovim, to nisam čuo. Tako da je posle tog njihovog razgovora usledila komanda od Slavše Vukojičića: "Izlazi, stoko, napolje." Tu je bilo dvadesetak tih vojnika, oni su napravili špalir od autobusa do autobusa i onda smo mi u jednom laganom trku morali pretrčati i ući u "Terpentinov" autobus.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Dakle, vi ste sišli sa autobusa u kom ste se nalazili kad ste došli u Rogaticu, ispred sladare i zatim ušli u autobus firme "Terpentin", je li tako?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Kad ste ušli u taj autobus, koliko se ljudi tada nalazilo u njemu?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Ja ne znam koji sam staj'o u redu i koji sam uš'o u autobus. Ali sam primjetio ovoga momka koji je ubačen prije, prije svih nas. Ležao je na drugom sjedištu iza šoferu. Znam da sam ga pit'o samo, kol'ko je dana proveo u zatvoru. Jednostavno da bi imao neki orijentir, da možda i mi doživimo taj zatvor. On je odgovorio: "Tri dana" i to je sav naš razgovor.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Gde se nalazilo oklopno vojno vozilo o kom ste malopre govorili? Gde se ono nalazilo?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Nalazilo se sa moje lijeve strane dok smo bili u autobusu u kome smo došli od Soko'ca. Sada, kad gledam iz "Terpentinovog" autobusa, on se nalazi desno, malo pored puta. I bili su članovi posade tog vozila tu. U stvari, taj jedan čovjek koji je bio van kupole.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Da li je to bio vojnik, vojno lice?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Ja se zaista ne sjećam.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Kad ste, dakle, ušli u taj "Terpentinov" autobus, šta se zatim dogodilo?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Oni su se par, ovi Srbi koji su nas utjerali u autobus, par minuta su razgovarali, ja ne znam o čemu i onda je Slaviša Vukojičić došao na vrata i naredio da jedan po jedan izlazimo na vezanje. Tako da, kada bi jednoga zavezali, vratili ga, tek bi mog'o da siđe drugi. Između tih vezanja nas sedam-osam smo bili bukvalno pretučeni, iz svakojakih razloga. Zbog zelenog džempera, recimo ili, ili se nismo dopadali jednostavno. Znači ne svi, nego sedam-osam nas. Svi smo povezani, ja ne znam da li su imali klešta kad su vezali, ali je strahovito bolelo i ...

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Čime su vas vezali? Da li je to bilo neko uže?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Ne. Bila je to žica, ja sam tek kasnije vid'o da je to polučelična žica koja je bila tako, tako stegnuta da jednostavno svaki pokret je zadavao bol. Ali su, jedan je se čovjek požalio na to kad smo svi bili vezani, kad smo bili u autobusu. Taj čovjek je rek'o ovome jednom da to strašno boli, ako može da mu popusti tu žicu. A ovaj je odgovorio: "Sad ćemo vas predati vašima, pa nek vam oni to urade."

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Da li su vam ruke bile vezane spreda ili straga?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Straga.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Hvala vam. Rekli ste da su vas tukli. Kako su vas tukli, čime su vas tukli?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Ja ću ispričati svoj slučaj. Stajao sam na stepenicama i bio sam na redu da se vežem. Tog momenta, jedan od višegradskih pratioca koji je pratio taj autobus i te autobuse, konvoj, priš'o je Slaviši Vukojičiću i rek'o da ima jednog Zengu u autobusu. Taj sam razgovor čuo, jer bio je tri-čet'ri metra od mene. On je pit'o: "Kakav je", a ovaj je odgovorio: "Plav." Tada je Slaviša Vukojičić pogled'o prema autobusu i vidio je mene, direktno smo se pogledali i pit'o je mene jesam li Zenga. Ja sam rekao da nisam. On me je pit'o: "Ko je?" Ja sam rek'o da ne znam. Onda me je pozv'o da siđem sa autobusa i počeo me tući rukama, tako da je krv prsnula po autobusu i bio me izdrm'o, tako da sam se prihvatio za autobus da ne bi pao. A ponovo me pit'o ko je, a ja sam rek'o da ima jedan mladić koga tako zovu, a on je rek'o: "Zovi ga." Jasam uš'o u autobus i rek'o sam: "Eso, traže te," jer pravo ime tog Zenge je Eso Kustura. On je rek'o: "Nisam ja Zenga." A ja sam rek'o da znam, ali da ja tu ništa ne mogu. I on je izaš'o, njega su trojica počela tući. I zavezali su ga i vratili su ga u autobus. Tad sam ja ponovo iziš'o da, da se vežem, jer nisam bio zavezan. Priš'o mi je Slaviša Vukojičić i pitao me šta mi je to bilo. Ja sam bio krvav od njegovih prethodnih batina, ja sam rek'o da nije ništa, da je sve u redu, on je ponovio: "Čuješ šta te pitam?" Ja sam pokuš'o da ga persiram sa "vi", rek'o "vi ste me udarili", da. Bar po meni, kad čovjeku kažete "vi", onda ga cijenite. Međutim, onda je ponovo nastavio da me tuče. Ja sam mu rek'o da sam pao sa bicikla i da sam se udario

i onda se oni nasmijali svi, oni što su bili i tad su me zavezali i vratili u autobus. I jednog su momka, Kustura se preziva, njega su automatom udarili po glavi i u njega je vrat bio krvav, kad se vratio u autobus.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Gospodine Spahiću, možete li da nam kažete, ako naravno to znate, imena drugih ljudi koji su se nalazili u "Terpentinovom" autobusu? Možete li da nam navedete nekoliko imena, molim vas?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Mogu. Te sam sve ljude dobro poznav'o. To su moje komšije, bar te, grupa iz mog sela, al'sam poznav'o i ostale vrlo dobro. Recimo, nabrojaćemo: Hamid Abaz, Hilmo Čelik, Mušan Čelik, Sabit Karaman, Zaim Karaman ili Kasipović, to je iz Žagara već, Salko Omerović, Ismet Kustura sa svoja dva sina, Ibrišim Karaman sa svoja čet'ri sina, Zaim i Esad Kustura, braća i otac Medo im, Hamed i Abid, braća Ahmedspahić mislim da su, Ibišević, ja ne mogu imena da, Munikoza, Ešad Spahić iz ... Omerović, Omerović Musa sa svoja dva sina. Poznavao sam sve ljude i ...

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Hvala što se setili svih ovih imena. Nakon ovog maltretiranja kom ste bili podvrgnuti, da li su vaši napadači odlučili da odu?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Posle kratkog dogovora njihovog, pred autobusom, ušlo je njih, mislim trojica i vozač autobusa. Vozač je bio Mićo Gavrilović i sjeli su naprijed, do šofera dole, normalno, naoružani. Među njima je bio Predrag Milisavljević, njega sam dobro poznav'o, ribu smo zajedno nekad lovili u Bosanskoj Jagodini, ima brata blizanca, kao jaje jajetu, što bi mi rekli. Ja sam gled'o u njega. Nisam, nisam mog'o vjerovati da, da se nešto strašno može desiti, jer ipak sam čovjeka poznav'o vrlo dobro. I oni su, kad su oni ušli unutra, Slaviša je još s par ljudi ušao u "Citroena" i onda smo otišli put ... Ponovo nazad, prema Soko'cu. Tu smo stigli do jedne kuće, na, kad smo izišli, u stvari, na to brdo. Tu je bila jedna kuća s desne strane, bilo je jedno proširenje i tu smo stali. Oni su izišli svi napolje, ponovo su nešto dogovarali. Slaviša je upalio "Citroena" i otiš'o je iza krivine. Ja sam razmišlj'o onoga momenta da je možda otiš'o da vidi mjesto razmjene da ... Međutim, uš'o je u međuvremenu ovaj vojnik koji je imao dvije zvjezdice na ... I održ'o nam jednu vrstu govora, kao nešto da su oni htjeli neki život zajedno, spominj'o je Aliju, misli, vjerovatno, na Izetbegovića. Tako, jednostavno on je prič'o mi smo slušali. Dao nam je vode da pijemo i kad je on napustio autobus, ušao je drugi Srbin koji je im'o rukavice podrezane, bez prsta, jednostavno mu je palo na pamet i rekao je: "Ou, pa vi znate i da pjevate." Istrčao je do ove kuće koja je bila tu u blizini i donio je pola flaše, pola litra, vjerovatno rakije, ja i naredio je Zengi da počne s pjesmom. Zenga je poč'o, mor'o je ...

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Kakvu je on pesmu pevao? Da li su Zengi rekli da peva neku određenu pesmu?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Ja, vjerovatno da je rek'o da pjeva određenu pjesmu, ali ja se tog momenta ne sjećam. Ali je Zenga počeo pjesmu "Od Topole pa do Ravne Gore". Onda je naredio i nama da ga pratimo, tako da je to izgledalo k'o neki orkestar, 50 ljudi pjeva jedan diriguje. I tog momenta dok smo i pjevali, pojavio je se Slaviša Vukojičić sa svojim autom. Ponovo su nešto konsultovali nešto napolju i onda je uš'o vozač autobusa i još jedan vojnik, a ostali su repetirali puške i krenuli pored autobusa. Odmah iza te krivine, nekih stotinjak metara, onaj što je bio do vozača rek'o da bi to ovdje negdje moglo da bude, vjerovatno misleći na mjesto zamjene, razmjene. I autobus je stao. Onda smo morali dva po dva da se redamo pored autobusa.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Pre nego što nastavimo, vi ste spomenuli "druge", na koga ste mislili, na vojnike ili ne nekog drugog?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Na vojnike, jer mi smo jedna cjelina, oni su druga cjelina.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Rekli ste da su repetirali puške, ako sam vas pravilno shvatio?

SUDIJA HANT: To je prevedeno kao "repetirali puške", a ne kao "napunili puške". U engleskom prevodu stoji: "drugi su repetirali puške i krenuli niz autobus".

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Došlo je do zabune u terminima. Nastavite, molim vas. Šta se onda desilo? Vojnici su krenuli?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: I došli smo do tog mjesta gdje je ovaj vojnik rekao da bi to moglo biti tu. Naredili su nam da se po dvojica redamo pored autobusa. Međutim, jedan od tih srpskih vojnika, koga sam ja ponovo poznav'o iz Bosanske Jagodine, dok je Užički korpus još bio tu, uz'o je mene za ruku i izdvojio me van kolone. Izdvojio je mene, Zengu, Munikozu koga sam ja poznav'o i ovoga momka koji je u Rogatici ubačen sa nama. A još usput dok smo išli u autobusu, od sladare prema, prema ovome mjestu, on je govorio, jer je sjedio tu do šofera: "Imam ja zeta Muslimana. A jedna mu majka dok mi padne šaka i on i ona." I onda je govorio da će jednome sjeći uho, jednom nos i tako da kada je izdvojio mene van te kolone, nas četvoricu, u stvari i kad su se svi ljudi postrojili u kolonu po dva, tek smo mi došli na začelje te kolone. Onda nam je naredeno da oborimo glave ispred sebe i povedeni smo iznad autobusa, kroz šumu. Nismo smjeli gledati nigdje osim preda se i samo je bila komanda: "Brže." Na tom putu, ovaj koji je vršio ovu selekciju pred autobusom, izveo je Zengu koji je bio zadnji u koloni i pitao ga gdje je bio u zengama i kol'ko je Srba ubio. On je rek'o da je bio u zatvoru u Zenici i da nikoga nije ubio. A on ga je poč'o tući, ali je neko iza leđa od, od tih Srba koji su nas pratili, rek'o: "Nemoj ga toliko tući." A on je odgovorio: "Šta nemoj, sad ćemo da vidimo kako ovih naših 10

izgleda, pa ćemo onda razgovarati." Znači još uvijek, nama je dav'o nadu da se vrši o razmjenu. Zengu je pustio, on je, kad se vratio na svoje mjesto, onda je se, vjerovatno od straha, probio do nas dvojice i doš'o je sad kao treći na ... I mene je pomjerio na zadnje mjesto. Ovaj je priš'o meni i pit'o me koliko sam ja Srba ubio. Ja sam mu rek'o: "Znate gdje smo se vidjeli." A on je rek'o: "Ne pitam te to, nego te pitam kol'ko si Srba ubio?" Ja nisam im'o dogovor na takvo i stig'o me kundakom, udario me kundakom u leđa, al' nije me nešto zaboljelo, da li od straha, da li od ... I u svom tom maltretiranju od autobusa, stigli smo na jedan proplanak. I neko je samo rek'o: "Stoj." Tad smo svi podigli glave, gledajući gdje je ta razmjena, jer to je poslednja nada.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Samo trenutak, molim vas. Od momenta kada se zaustavio autobus i kad ste vi sišli iz autobusa, koliko ste onda išli od autobusa do mesta gde ste stali? Kolika je to razdaljina, koliko je to bilo daleko od autobusa?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: To je, otprilike, tog momenta izgledalo, recimo ... Ja nisam mog'o gledati na stranu, da neke orijentira ... Da ... Ali oko 100, 150 metara, do 200 metara maksimalno, recimo.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: U redu. Da li su vam ruke još uvek bile vezane iza leđa?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Kakav je bio položaj vojnika? Da li je vojnik koji vas je pratio bio iza vas, da li je bilo više vojnika oko vas? Možete li da nam kažete gde su stajali vojnici?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Onog momenta dok smo išli prema, prema mjestu za razmjenu, nismo smjeli gledati na stranu, tako da sve što sam vidio, uspeo sam vdjeti ovoga vojnika koji je maltretirao Zengu i to malo, preko oka i čuti ovog iza leđa, što mu je rek'o da ga ne tuče toliko. Tog momenta više se nije ni moglo vidjeti, nit' se smjelo gledati. Ali po samom dolasku na jamu, na to mjesto, na taj proplanak, onda smo, nismo ni čekali komandu, da, da, pogledamo, recimo. Instinktivno pogledali i gledali gdje je ta razmjena. Međutim, oni su jednostavno nastavili da rade svoj pos'o. Jednostavno rasporedili su se oko jednog žbuna, ovako. S gornje strane, par ih je bilo tamo naprijed, takođe oko tog žbuna, mislim četvorica da su. I sad smo jednostavno gledali šta se to dešava. Slaviša Vukojičić je priš'o koloni sa još jednim čovjekom koji je bio visok, recimo, bio je viši od mene. U kompletno kožnoj uniformi, kožnom odijelu i izdvojili su prvih deset ljudi, a ja sam tog momenta pomislio da neće izvršit' se razmjena 10 za 10, da će nas pobiti jednostavno, mozak je već radio nekontrolisano. Tih 10 ljudi je prišlo do tog žbuna, Predrag Milisavljević i još jedan Srbin, automatske puške su nosili. Ovaj kome ime ne znam je im'o prsluk, pancirni, na sebi. Stajali su tu kod tog žbuna držeći oružje na, na gotovs. Ja se ne sjećam da li su naredili ili su pokazali sa oružjem da ti ljudi krenu prema tom žbunu.

Samo su prva dvojica, Hilmo Čelik koji je, na žalost, poslednji došao na taj konvoj, čak nije htio ni da ide, stig'o je prvi na tu jamu, do tog žbuna, u stvari. I sišli su kao jednu stepenicu, bilo je zakopano, bilo je friške zemlje tu, pored žbuna i okrenuli su se prema Predragu Milisavljeviću i ovome u pancirnoj uniformi. I samo su uslijedili kratki rafali. Predrag je prvi opalio i ljudi su samo nestali iza žbuna. Tog momenta sam i ja shvatio da, da nema razmjene i da je to klasično strijeljanje. Samo sam pogled'o niz kolonu, jer sam bio zadnji, da li će iko početi da bježi, da, da ... Međutim, svi su stajali kao zaliveni, jedino je Zenga koji je bio treći iza mene, okrenuo se i promatrao, kao kud bi mog'o da pobjegne. Pogled'o sam i ja u tom pravcu, međutim, odma' tu, tri-čet'ri koraka od, stajao je jedan vojnik u sivomaslinastoj jakni, vojničkoj, sa automatom uperenim taman u taj dio gdje sam bio ja, u začelje. Ja ne mogu da znam da li sam ga tog momenta pit'o ili sam zamišljao da ga pitam, da me jednostavno maši, da me pusti, da ... Međutim on je samo oborio glavu i gled'o me do pasa i ostao je držati automat i dalje. U svom tom tumbanju, u, u mozgu i, i, mozak je počinj'o već da, kolaps, da dolazi do blokade organizma, maltene. Čak mi se taj momak, čovjek koji je držao automat, učinio poznatim, međutim sigurno ga ne znam. Tog momenta sam se okrenuo na dio puta kojim smo došli. Sedam, osam do deset koraka iza mene staj'o je postariji čovjek, sjedi' brkova, sjede kose, u jednom radničkom odijelu, recimo. Držao je lovačku pušku obiješenu niz rame i nije obrać'o pažnju na nas, nego kao da je mot'o cigaretu. Nisam pokuš'o kontaktirati, već sam se jednostavno okrenuo prem čelu kolone i ovih 10 prvih koji su bili izvedeni, nije bilo. Prišli su drugoj deseterici i povelu ih prema tom žbunu, ja još uvijek ne vidim jamu, ja vidim samo žbun. I tog momenta kad sam poč'o i ja da, jednostavno da gubim razum, neko je, a najvjerovatnije Slaviša Vukojičić, jer njegova je bila zadnja, pozvao je ovu dvojicu što su bili na začelju da idu prem' čelu gore. Meni kao da je neko rek'o eto, to je to, ako je to nešto al' to je to. Ja sam se samo ušutio i propratio sam pogledom, ovaj s dvocijevkom je proša' s gornje strane kolone, ovaj s automatom s donje strane. Ja sam ih samo ispratio dok sam ih mog'o da vidim. Nagn'o sam se prema momku koji je staj'o do mene, a to je bio momak koji je ubačen u Rogatici u autobus. U međuvremenu mi je marama spala sa očiju i njemu sam šanuo: "Bježi." I mene kao da je neka sila već bacila. Od te kolone, od ... Ja sam kren'o prvi prema, prema tom dijelu gdje je šuma, prema tom jedinom dijelu, u stvari, gdje je taj vojnik staj'o, a sad je on, u međuvremenu ... Prvi' pet-šest koraka nije se ništa čulo. Ali je tad samo neko povik'o: "Eno ga, pobježe." I počeli su da pucaju. Tad je zapucalo, tad je zapucalo iz sveg oružja i, i ja ne znam šta se dešavalo iza mojih leđa, ali pretpostavljam da je tih ljudi, kol'ko je još ostalo, 40, 30 u koloni i 10 privedenih, da su se prenili iz tog mrtvila i vjerovatno krenuli i oni u bijeg. Da se nije desilo tako, da sam samo ja pokuš'o da pobjegnem, vjerovatno bi se neko, od tih 11 srpskih vojnika koji su bili tu, izdvojio i lako bi me stig'o. Međutim, tu je nastala opšta pucnjava, ja sam gled'o samo da ne padnem, da sam što dalje od tog mjesta. Osjetio sam metke kako zvižde, kako, al' ne pogađa. Nekih tridesetak koraka ili

metara od toga mjesta gdje sam staj'o, okliznuo sam se i pao sam. Onda, u pokušaju da ustanem, malo sam baulj'o po, po, po tom lišću i tome svemu i onda sam uspeo stati na koljena i onda sam se okrenuo prema tom mjestu da vidim šta se dešava, jednostavno. Međutim, ispred očiju mi je bio žbun, tako da nisam vidio ni jednu jedinu osobu. Tog momenta sam ust'o i nastavio sam da bježim kroz tu šumu. Preš'o sam preko nekog puta, preko jedne livade. Pokušao sam se sakriti u jednoj smreci. Znao sam da sam svjedok, da će me tražiti. Bio sam na nepoznatom terenu. Međutim, nisam mog'o sa rukama na leđima se sakriti tu. Onda sam nastavio dalje i s tog brežuljka sam ugledao selo pod ... Tad sam malo poč'o i razmišljati, mozak je se počinj'o vraćati u neku normalu. Tad sam provirio i izašla je žena iz jedne kuće od tih kuća dole. Bila je u crnini, što mi je bi znak da, da, da je i to selo nastanjeno srpskim življem ...

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Mislim da ćemo sada ovde da stanemo. Vrat ćemo se sada na onaj deo kada ste još uvek bili u koloni. Koliko je ljudi bilo u koloni i kako su oni bili raspoređeni u njoj?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Mislite na kolonu zarobljenika, moju kolonu?

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Da, da. Na to mislim.

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Bili smo dva po dva. Nismo međusobno bili vezani, na svu sreću. Ja sam bi poslednji u toj koloni. I stali smo možda nekih desetak metara do te jame, do tog žbuna, u stvari.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Spomenuli ste grmlje. Da li se radi o niskom ili visokom grmlju? Ranije ste rekli da niste mogli da vidite iza grmlja, da je to grmlje od vas skrivalo nešto?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Da. U stvari, to je bio ulazu u prirodnu jamu i on je bio obrastao sa nekim srednjim drvećem, recimo, nije to ni žbun nego ... Al' se ulaz u samu jamu nije mog'o vidjeti i ja nisam odma' vidio ulaz. To je bio rub jame i ljudi su nestajali, u stvari, iza tog žbuna, ali oni su padali u provaliju, u utrobu zemlje.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: To je bila velika rupa onda, onako kako je to vama izgledalo?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Ja sam im'o priliku da odem na tu rupu, posle ovih svih događanja i jezivo je ... Tek tad sam je prvi put i vidio.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Da li je došlo do pucnjave, da li su na ljude pucali i da li su ljudi nosili tela?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Sve je išlo dobro do mog bijega, sve je, sve je režirano, sve je išlo k'o po ... Ljudi su prilazili, bar ta prva dvojica koju sam ja vidio, ja sam ... Došli su, stali su na ivicu te jame, okrenuli se prema ovoj dvojici vojnika,

Predragu Milisavljeviću i, i jednostavno su odbačeni mecima leteli u provaliju, u ponor. Ja nisam, tog momenta sam ja tražio izlaz i nisam vidio na koji način su ovi ostali ljudi ubijeni, ali dok nije bilo komešanja, dok nije bilo, znači da je isti način, da su ljudi, jednostavno, dolazili, jer te momente malo ljudi na svijetu može da doživi, to je paraliza organizma, jednostavno i ljudi slušaju, slušaju šta im se naredi. U stvari, čekali su samilost, nisu imali ...

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Te dve osobe koje ste pomenuli, pretpostavljam da su bili vojnici koji su stajali na vrhu te jame, te rupe. U blizini vas nije bilo stražara, da li je to tačno?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Tog momenta kad sam se odlučio da, da, na bijeg, ovaj momak sa desne strane, Srbin i ovaj što je bio iza leđa, oni su otišli prema čelu kolone, ali nekako sa kraja te kolone gdje sam ja stajao, pored su stajali ostali srpski vojnici. Među njima prvi, prvi do mene koga sam vidio kad sam ovome momku govorio da bježi, bio je Čeho Boriša, koji je bio u odijelu, uniformi rezervnog sastava milicije. Držao je poluautomatsku pušku u rukama, tako da su oni stajali na gornjem djelu jame, recimo, a donja strana, ispod kolone, sad je bila slobodna.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Da li je ta osoba bila veoma pažljiva?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Nisam razumio pitanje?

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Da li je taj stražar pazio na vas, da li je on vas držao na oku? Da li je on, dakle, obraćao pažnju na vas?

SUDIJA HANT: Mislite na ovog starijeg čoveka koji je palio cigaretu?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Je li taj čovek koji je mot'o cigaretu? Ne, on nije tog momenta dok sam ja gled'o prema njemu, on nije obrać'o pažnju, zaista je izgled'o nezainteresovan.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Tamo kuda ste prolazili, da li je tamo bilo grmlja, drveća?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Da. Da, bilo je nešto malo drveća. Samo nije to ono klasično drveće, to je nešto malo tanje i rijede, kao neka šumica. Nije neki zaklon bila, recimo, pri mom bijegu ona nije činila nikakav zaklon.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Dakle, s vremena na vreme, bilo je kao nekih otvorenih mesta, brisanog prostora?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Da, da. Ti stanovnici, tih sela tu, u koja ću ja kasnije doći tim svojim bijegom, tuda se čuvala stoka, tako da je taj donji dio, recimo, bio pojeđen od te stoke. Bio je čist taj donji dio, tipa stabala koja su bila, pa na nekim

razmacima, više se ličilo na gaj nego na šumu. To su sad, to su sad velika stabla, ja sam bio gore. Mislim, tog momenta ja mogu da se sjetim tih dijelova i, ali zaista ne mogu da pokažem kol'ko bi to drvo jedno moglo da izgleda. Znam da nije bilo zaklona za tim drvećem.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Hvala. A sada bih zamolio Pretresno veće za dozvolu da svedoku pokažem jednu sliku i molio bih vas sada da nam kažete da li prepoznajete taj crtež?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Jes'. To je taj grubi prikaz.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Jeste li vi sami načinili taj crtež?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Jes'. Ovo mu je, mislim kad je prva izjava bila, to je 1997. godine.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Možete li da nam pokažete gde se zaustavio autobus, kao prvo. I gde ste vi sišli sa autobusa i odakle ste krenuli prema onom grmlju koje ste malopre pomenuli?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Prvo zaustavljanje je bilo kod ove kuće gdje su nas natjerali da pjevamo. Odatle smo pod pratnjom oko autobusa, došli, otprilike, na ovu tačku. Tu su nas postrojili i potjerali uz ovaj, uz ovu stranu prema mjestu za razmjenu. Međutim, to se ispostavilo da je to, u stvari ... Tu smo negdje, desetak metara od otvora jame, bili postrojani i onda je sledilo privođenje, znači ovdje su Predrag Milisavljević i ovaj čovjek u panciru, privođenje ovih 10 ljudi vrši Predrag Milisavljević sa ovim čovjekom u kožnoj, kožnom odijelu. Ovdje, iznad kolone bi stajao Čeho Boriša i ...

TUŽILAC OSOGO: Izvinite, tu se nalazi još jedan dijagram. Na ovom dijagramu ćemo pokazati samo gde se zaustavio autobus i odakle ste vi krenuli prema grmlju. Dakle, na onom drugom dijagramu ćemo pokazati druge stvari. Hteo bih da se ovaj dokument uvrsti kao dokaz, a broj će da bude 134.

SUDIJA HANT: Ima li prigovora?

ADVOKAT DOMAZET: Nema, časni Sude.

SUDIJA HANT: Znači, ovo se usvaja kao dokazni predmet P134.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Hteo bih, takođe, da pokažem drugi dijagram, drugu skicu. Molim vas da nam objasnite, odnosno da objasnite Pretresnom veću ove tačke i objasnite nam šta, u stvari, označava ovaj crtež, sve ove tačke koje se nalaze oko ovog kruga. Molim vas da nam objasnite šta znači svaki element na ovom crtežu?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: To bi bilo mjesto gdje smo se zaustavili, gdje je autobus i ostao. Ovo bi bio put kojim smo krenuli prema jami. Ova udaljenost stoji. Ove tačke ovdje prikazuju tu našu kolonu, moju kolonu, u stvari. Ovdje, pored jedne tačke, posljednje u ovom redu je moje ime i prezime. Ova tačka nam prikazuje ovoga mladog stražara dok je bio na svom mjestu. Ova tačka ovdje prikazuje ovog staroga, sa brkovima. Onda dolazi prvi Čeho Boriša, u ovome rijedu, od pet ljudi koji su stajali iznad jame. Ja sam ih opis'o vrlo detaljno, ali ja nisam poznav'o nikoga od ovih ovdje. Ovo je jama. Tu je Predrag Milisavljević i čovjek u panciru, to su dvojica koji vrše likvidaciju. Slaviša Vukojičić i čovjek u kožnom odijelu su odabirali, u stvari odvajali grupe i privodili, privodili jami. Ovo je bio pravac te neke strane kojom sam ja, recimo, otiš'o. Blaga padina. To bi bili ljudi ostali.

TUŽILAC OSOGO: Hvala. Svrha ovoga je bila da bolje shvatimo gde se nalazila kolona, gde su se nalazili stražari, a gde ovi koji su izvršili pogubljenje.

SUDIJA HANT: Da li želite da se ovaj dokument uvrsti kao dokaz?

TUŽILAC OSOGO: Da, izvinjavam se. Imamo broj.

SUDIJA HANT: 135.

TUŽILAC OSOGO: 135.

SUDIJA HANT: Ima li prigovora, gospodine Domazet?

ADVOKAT DOMAZET: Ne, časni Sude.

SUDIJA HANT: U redu. Dakle, ovo se prihvata kao dokazni predmet P135. Gospodine Osogo.

TUŽILAC OSOGO – PITANJE: Hvala, časni Sude. Sada bih ponovo hteo da se vratim na vaš položaj dok ste bežali. Vi ste išli nizbrdo i tamo ste se susreli sa jednom Muslimankom u jednom selu. Koliko daleko je bilo to mesto gde ste se sreli sa tom ženom od onog mesta sa kog ste počeli da bežite? Dakle, kolika je bila udaljenost između ta dva mesta?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Ja kad sam stig'o u ovo selo muslimansko, kad sam konačno shvatio da sam živ, kroz priču od tih mještana saznao sam da, od jame, od samog mjesta gdje je vršena likvidacija do tog sela ima 15, 20 minuta normalnog hoda. Znači, korakom, bez ... A, međutim, ja sam, opet po njihovoj priči, tih mještana, pucnjevi su se gore čuli, na tom dijelu, oko 11.30, podne, jer nismo imali sata da se orijentišemo, jer su nam oduzeli sve u Rogatici, a i da smo imali ne bi se

mogli orijentisati, a vrijeme kad sam ja stig'o u to selo, opet po njihovoj priči, to je bilo negdje oko 17.30. ili 17.00, po ... Ja sam samo na jednom mjestu, usputno, dok sam bjež'o, iznad samog sela Kalimanić, sakrio se u jedan žbun, nisam smio preko jednog puta da pređem. Ali od svih tih bolova, jer je žica bila, već je žica bila došla do kostiju, već sam ... Im'o sam uboje po cijelom tijelu od padanja i od ... Vjerovatno sam tu izgubio svijest, na momente. Bio sam odlučio da čekam mrak da, pa da se pokušam odvezati, ali je, bolovi su bili strašni, a i sunce je bilo još visoko. Tako da sam odlučio da pređem preko tog puta pa, ili, ili. Međutim, niko me nije tu primjetio i doš'o sam do drugoga sela koje mi se ukazalo preda mnom, jednostavno. I onda sam razgled'o, tražio dlaku u jajetu, što kažu. Kuće su iste, sve je isto kao i u svih nacija. Jedna gospođa sa dijetetom je izišla, tu bile su dimije na njoj, međutim i te dimije su, valjda tog momenta taj položaj imala, da su bile zategnute, donja linija je bila ravna i više su izgledale haljini nego toj staroj muslimanskoj nošnji, tako da mi ni to nije bi putokaz. I onda sam vidio jedan potok i pošto sam bio zaista izgorio i iznutra i ... Pa onda sam odlučio da, da, da se bacim u njega, jednostavno. On je bio sredinom doline, međutim, tog momenta sam primjetio, pedesetak metara od tog sela jednu staru nanu, po imenu Zimija koja je bila u svojoj staroj nošnji, muslimanskoj, sa šamijom i onda sam zaista znao da sam, da sam spašen, u stvari.

TUŽILAC OSOGO: Hvala vam, gospodine Spahiću, na vašem svedočenju. Nemam više pitanje, časni Sude.

SUDIJA HANT: Gospodine Domazet?

UNAKRSNO ISPITIVANJE: ADVOKAT DOMAZET

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Gospodine Spahiću, na početku današnje vaše izjave, govorili ste o aprilu 1992. godine i jednoj paravojnoj formaciji koja je došla iz Srbije, čije ste pristupnice ili članske karte imali prilike da vidite. Da li je tako?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Da.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Obzirom da sama oznaka Beli orlovi i da je u Srbiji postojala i jedna stranka politička čija se omladine tako zvala, da li se sećate tih pristupnica, odnosno sadržine. Da li se radilo o članskim kartama neke političke stranke ili neke vojne formacije?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Nisu imale neku posebnu oznaku, kol'ko se sjećam, samo je pisalo "Beli orlovi", "pristupnica" i dole su bile otvorene kolone, ime i prezime i tako, tako da ne znam da li je politička baš.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Bili su iz Srbije, je li tako?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Pretpostavljam, tad su dejstva bila u okolici Dobruna. Gore su ti papiri i zarobljeni i ja sam to posle vidio i kroz priču sa ovim mojim ... Dobruna.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Govorili ste tad i o barikadama kod Bosanske Jagodine, čini mi se.

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Da.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Ako se ne varam, to je put Višegrad-Užice?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Jes'.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da li vam je poznato zbog čega su barikade bile na tom mestu?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Ne.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Rekli ste danas da je, u vreme dolaska Užičkog korpusa u Višegrad, najveći broj, gotovo svi Muslimani iz grada su otišli?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Jes'. I Muslimani i Srbi.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da li je bilo Srba u Višegradu u to vreme?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Pa, nije bilo ni Muslimana ni Srba ako, ako izuzmemo tih možda 200 do 300 osoba, starijih, koji nisu krenuli prema Goraždu, već su ostali u svojim kućama, stanovima.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Odnosno, moje pitanje je bilo da li su Srbi dosta pre Muslimana napustili Višegrad?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Ja kad sam sišao iz Žagara u Višegrad, tog momenta Srba, Srba nije bilo u gradu. Prema tome, ja ne mogu da znam kad su napustili, al' znam da ih već tog momenta nije bilo. Naravno, kroz priče.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: O kom datumu sada govorite, ako vam nije teško da kažete?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Ti su datumi vrlo teški, ali to je, to je, recimo, 6. april 1992. godine, 5., 6., april.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Dakle, 5. ili 6. aprila, vi ste tada došli u Višegrad, pre toga niste dolazili i tada niste primetili Srbe u Višegradu, već su bili napustili?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Ne.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Ne ili da?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Ne, ne. Nisam primjetio. Srbe nisam primjetio u Višegradu. Nisam se ja puno ni kret'o, ja se izvinjavam. Tako da, više sam čuo nego što sam vidio.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da li su i ostali deo stanovništva, dakle Muslimani napustili grad zbog pretnje da će brana na hidroelektrani biti puštena i voda niz Drinu, da li vam je to poznato?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Veliki dio muslimanskog stanovništva je još prije napustio grad, ali veći dio je sa puštanjem same brane, to je bio kao poslednji val odlaska Muslimana prema Goraždu. Znači, brana bi, možda, bila jedna tačka na to iseljenje.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Dakle, po vama, "poslednji val", mislili ste na "val" kao "talas", je li tako?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Da, da. Veću količinu ...

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Talas odlaska Muslimana je bila opasnost od puštanja brane i da su zbog toga krenuli prema Goraždu?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Ne. To nisam rek'o.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Nego?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Nego da je taj dan, sa puštanjem brane, da je taj zadnji val ljudi otiš'o prema Goraždu. Da li je neko zbog opasnosti brane ili zbog nečeg drugog napustio grad, ja to ne znam. Al' čini mi se da je taj dan većina ljudi otišla prema Goraždu.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da li vam je poznato da jedan ogroman broj tih ljudi se sklonio u kasarnu u Uzamnici, nešto više, dakle, od Višegrada?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Jeste. Čak mislim da su oni ostali tu do povratka Užičkog korpusa, do ulaska Užičkog korpusa.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Posle dolaska Užičkog korpusa, da li su se ti ljudi i da li se jedan veći broj ili dobar broj izbeglog stanovništva vratio u Višegrad?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Veći dio tih ljudi se vratio u Višegrad, po nagovoru tih predstavnika Užičkog korpusa, jer, praktički, Višegrad je tog momenta, prije ulaska Užičkog korpusa, izgled'o prazan grad.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Kada ste govorili o Đorđu Gaciću, ako se ne varam, spomenuli ste da je on rek'o i da ste vi tada čuli, prvi put, termin "etničko čišćenje". Da li je tako?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Možda sam prije sluš'o na televiziji ili gled'o, jer se rat ... Bio u Hrvatskoj. Ali tog momenta sam čuo, direktno iz nečijih usta.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da li je upotrebljena upravo ovako kao što smo sada rekli, ta reč, "etničko čišćenje" ili je objašnjavano šta je to?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Nije objašnjavano ništa, ali je zaista u tom kontekstu upotrebljena ta riječ.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Možete li da mi kažete šta je rečeno da to predstavlja? Iseljavanje Muslimana sa tog područja ili nešto drugo?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Otprilike mislim da je bio komentar jedan kratak, da bi mi trebali ići na svoju teritoriju, a tamo gdje su Muslimani sad trenutno, a to osloboditi te prostore, tu. Mislim da je to vrlo kratko, u par rečenica, Đorđe objasnio tog momenta tu, ali nije ni, ni ...

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Takođe sam tada zapazio da ste rekli da je bilo reči, od strane nekog, doslovce ovako: "Dok to ne prođe." Je li tako rečeno?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Da.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da li možete da objasnite na šta se to mislilo "dok to ne prođe"? Da li se mislilo da je ovo privremena situacija i da li su vam govorili da će se, na neki drugi način, kada to prođe, rešiti?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: To bi trebali pitati toga što je to rek'o. Ja ne znam na šta je mislio.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da li ste vi pitali šta to znači?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Ne.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da li vas nije interesovalo šta to znači ili ste na svoj način već protumačili šta to može da znači?

SVEDOK SPAHIĆ – ODGOVOR: Recimo da sam na svoj način protumačio. Ništa strašno, to, za mene možda te sve barikade, da je to bilo za mene to.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Hvala. Vratću se na vaš polazak 14. juna. Da li se sećate, približno, vremena kad ste ...

SUDIJA HANT: Gospodine Domazet, evo, 16.00 je. Ako sada krećete na novu temu, možda bi onda bilo dobro da sad prekinemo s radom, tako da ćemo da nastavimo sa radom u 9.30 ujutru.

Fond za humanitarno pravo

Fond za humanitarno pravo
dokumentovanje i pamćenje